

Statsstöd som verktyg för industrins omställning

Hur Sverige och andra EU-länder använder statsstöd för att gynna tillverkningsindustrins gröna omställning

Rapport för Tillväxtverket
Januari, 2026

Rapportnr 0543

ISBN 978-91-90068-35-9

Förord

Industripolitik förknippas ofta med begreppet statsstöd. Debatten kring dess användning har varit intensiv, inte minst i Sverige. Från flera håll framställs det ibland som att vissa länder använder statsstöd alltför frikostigt och på så sätt snedvrider konkurrensen och hotar den inre marknaden. Samtidigt hörs ofta uppfattningen att Sverige knappt använder statsstöd alls, vilket väcker frågor om hur verkligheten faktiskt ser ut.

I den här studien vill vi gå bakom rubrikerna och ge en djupare förståelse för statsstödet inom industripolitiken. På uppdrag av Tillväxtverket undersöker Startpoint Advisory i denna studie hur statsstöd används i Sverige och andra utvalda EU-länder, och försöker förklara hur statsstöd används och varför.

Särskilt fokus läggs på nettonollteknik, dvs. teknik som är avgörande för klimatomställningen, stärkt konkurrenskraft och möjligheten att producera nödvändiga komponenter för att tackla de utmaningar som klimatförändringarna medför. Genom att analysera statsstödet verkliga användning hoppas vi bidra till en mer nyanserad och faktabaserad diskussion om industripolitikens och statsstödet framtida roll.

Denna rapport är framtagen inom ramen för Tillväxtverkets ökade fokus på kunskapsuppbyggnad kring industriell omvandling och industripolitik inom Sverige och EU. Fler rapporter för att stärka policyutvecklingen inom det industripolitiska området är planerade.

Rapporten är beställd av Tillväxtverket och skriven av Startpoint Advisory. Analys och slutsatser i rapporten är författarnas.

Tim Brooks

Avdelningschef
Avdelning Företag
Tillväxtverket

Stockholm, januari 2026

Sammanfattning

Rapporten analyserar hur Sverige och andra EU-länder använder statsstöd för att stödja tillverkningsindustrins gröna omställning, med särskilt fokus på nettonollteknik. Rapporten fokuserar på stödgivningen sedan 2020, vilket har varit en intressant period ur ett industripolitiskt och statsstödmässigt perspektiv. EU har använt statsstödsreglerna som ett verktyg för att först möta olika kriser (Covid 19 och Ukraina-kriget med kringeffekter) och sedermera för att mer renodlat stödja industrins gröna omställning i en tid av skarp global konkurrens.

Statsstöd är i grunden förbjudet och innebär att det offentliga stödjer ett företag med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på marknaden. Det krävs som utgångspunkt ett godkännande från EU-kommissionen innan stöd får lämnas för att undvika snedvridning av konkurrensen på EU:s inre marknad. Det kan exempelvis ske genom att stödet omfattas av ett s.k. gruppundantag (t.ex. GBER) eller att det notifieras till, och godkänns av EU-kommissionen. Statsstöd kan anta en mängd olika former, såsom bidrag, lån och garantier på förmånliga villkor men också nedsättningar i skatte- och avgiftssystem.

Sedan 2020 har Sverige i genomsnitt betalat ut drygt 4,5 miljarder euro per år i statsstöd, vilket är lägre än EU-genomsnittet och betydligt lägre än i länder som Tyskland, Frankrike och Italien. Samtidigt har statsstödsnivåerna i Sverige ökat sedan 2020, och andelen större, notifierade stöd har vuxit. Mest statsstöd i Sverige har gått till miljöskydd och energibesparingar samt till åtgärder vid allvarliga störningar i ekonomin. Dessa kategorier speglar både den gröna omställningens ökade betydelse och de krisstöd som infördes under pandemin och energikrisen. Tillverkningsindustrin är största stödmottagande sektor i Sverige, följt av byggverksamhet. Direkta bidrag och skatteförmåner används i ungefär lika stor utsträckning, vilket är en väsentlig förändring jämfört med perioden innan 2020, då skattestöd utgjorde ca 80 procent av det svenska stödet. Slutligen har mest statsstöd beviljats Västsverige och Stockholm utifrån en regional uppdelning.

Jämförelsen med andra EU-länder visar stora skillnader i både omfattning och inriktning av statsstöd. Tyskland, Frankrike och Italien dominerar i både absoluta och relativa volymer och använder statsstöd som ett mer offensivt industripolitiskt verktyg, ofta kopplat till stora strategiska projekt men också för insatser som syftar till ekonomisk återhämtning. I flera länder har statsstödet betydelse som andel av BNP varit anmärkningsvärt högt under krisåren efter 2020, men har tenderat minska i takt med att tillfälliga krisstöd fasats ut. I Sverige har statsstödet andel av BNP däremot legat på en relativt jämn nivå under 2020-2023, runt 1 procent. Tillverkningsindustrin är vanligtvis den största stödmottagande sektorn även i jämförelseländerna, med vissa undantag, och inom tillverkningsindustrin har mest stöd beviljats inom området stål och metall, huvudsakligen i Tyskland och Italien.

Inom de analyserade teknikområdena – papper, kemi, fordon, mikroelektronik samt stål och metall – framträder relativt tydliga nationella profiler. I Sverige har pappers- och massaindustrin varit den största mottagaren av statsstöd, följt av kemi samt stål och metall. I andra länder dominerar i stället exempelvis stål- och metallindustrin (Tyskland), fordonssektorn (Italien) eller mikroelektronik (Frankrike), beroende på industriell struktur och politiska prioriteringar. Sammantaget ligger Sveriges stödvolymer under EU-genomsnittet i de flesta teknikområden (undantaget papper) men stöden är tydligt koncentrerade till energiintensiva och klimatrelevanta delar av industrin.

De förenklade statsstödsramverk som införts efter 2020, särskilt TCTF (Temporary Crisis and Transition Framework), har haft stor betydelse. Dessa ramverk har möjliggjort snabb och omfattande stödgivning vid kriser, men också öppnat upp för ökade stöd till grön omställning. Sverige placerar sig relativt högt bland jämförelseländerna när det gäller utbetalningar av stöd från TCTF, främst genom elkostnadsstöd till elintensiva företag. Samtidigt illustrerar erfarenheterna från TCTF de avvägningar som följer med mer generösa regelverk, särskilt avseende konkurrenspåverkan och koncentration av stöd till enskilda aktörer.

Vad gäller nettonollteknik visar rapporten att statsstöd är ett viktigt verktyg för att skala upp produktionen av strategiska tekniker inom EU. Sverige har beviljat över 200 miljoner euro per år till nettonollteknik inom tillverkningsindustrin (över 750 miljoner euro totalt 2020-2023), vilket är betydande, men lägre än i länder som Tyskland och Nederländerna. Stöden ges främst i form av direkta bidrag och är ofta kopplade till större investerings- och demonstrationsprojekt. Analysen pekar på ett fortsatt stort behov av statsstöd för att stärka tillgången till nettonollteknik, både i Sverige och inom EU som helhet, i nära samspel med tillståndsprocesser, innovationspolitik och EU-gemensamma initiativ. Statsstöd bedöms vara särskilt viktigt för att hantera höga investeringskostnader, tekniska risker och osäkerhet i tidiga marknadsfaser. Olika nettonolltekniker har olika förutsättningar att bli konkurrenskraftiga, vilket gör vissa tekniker mer beroende av statligt stöd än andra. Även om statsstöd är viktigt i tidiga skeden för att möjliggöra teknikutveckling, är detta inte alltid tillräckligt om målet också är att behålla produktionskapacitet och industriell närvaro i landet. Då krävs ett bredare perspektiv som inte enbart stödjer utveckling, utan även säkerställer att tekniken kan kommersialiseras och att svenska aktörer har rimliga förutsättningar att konkurrera med sina produkter.

Sammanfattningsvis använder Sverige statsstöd i mindre omfattning än många andra EU-länder, men med en relativt tydlig inriktning mot strategiska och klimatrelaterade områden med vikt för svensk industri. Det är således fundamentalt att statsstöd inte bara betraktas på övergripande nivå utan sätts i kontext till vad som är prioriterat att utveckla i olika länder. Statsstödetts roll i industripolitiken har stärkts och kommer sannolikt vara central även framöver. Det finns betydande möjligheter för Sverige att använda statsstöd mer strategiskt för att stödja industrins gröna omställning och stärka konkurrenskraften, förutsatt att stöden är väl utformade, koordinerade och förenliga med EU:s regelverk.

Executive Summary

The report analyses how Sweden and other EU Member States use State aid to support the green transition of the manufacturing industry, with a particular focus on net-zero technologies. The analysis concentrates on aid granted since 2020, a period that has been especially significant from both an industrial policy and State aid perspective. During this time, the EU has used State aid rules initially as a tool to address successive crises (the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine with its spillover effects) and subsequently as a more targeted instrument to support the green transition of industry in a context of intense global competition.

State aid is generally prohibited and refers to public support given to a company using public funds in a way that gives the recipient an advantage over other firms in the market. As a starting point, State aid requires approval by the European Commission to prevent distortions of competition in the EU internal market. Such approval may occur, for example, if the aid falls under a so-called block exemption (such as the General Block Exemption Regulation, GBER) or if it is notified to and approved by the European Commission. State aid can take many different forms, including grants, loans, and guarantees on favourable terms, as well as reductions in taxes and social security contributions.

Since 2020, Sweden has on average disbursed just over EUR 4.5 billion per year in State aid, which is below the EU average and significantly lower than in countries such as Germany, France, and Italy. At the same time, State aid levels in Sweden have increased since 2020, and the share of larger, notified aid measures has grown. The largest share of State aid in Sweden has been allocated to environmental protection and energy savings, as well as to measures addressing serious disturbances in the economy. These categories reflect both the growing importance of the green transition and the crisis aid introduced during the pandemic and the energy crisis. Manufacturing is the largest recipient sector of State aid in Sweden, followed by construction. Direct grants and tax expenditures are used to roughly the same extent, representing a substantial change compared to the period prior to 2020, when tax-related aid accounted for approximately 80 per cent of Swedish State aid. Finally, from a regional perspective, the largest amounts of State aid have been granted to Western Sweden and the Stockholm region.

The comparison with other EU countries reveals considerable differences in both the scale and orientation of State aid. Germany, France, and Italy dominate in both absolute and relative volumes and use State aid as a more proactive industrial policy instrument, often linked to large strategic projects but also to measures aimed at economic recovery. In several countries, the importance of State aid as a share of GDP was remarkably high during the crisis years following 2020 but has tended to decline as temporary crisis measures have been phased out. In Sweden, by contrast, State aid as a share of GDP has remained relatively stable during 2020–2023, at around 1 per cent. Manufacturing is typically the largest recipient sector in the comparator countries as well, with some exceptions, and within manufacturing, the largest amounts of aid have been granted to the steel and metals sector, primarily in Germany and Italy.

Within the analysed technology areas—paper, chemicals, automotive, microelectronics, and steel and metals—relatively distinct national profiles emerge. In Sweden, the pulp and paper industry has been the largest recipient of State aid, followed by chemicals and steel and metals. In other countries, sectors such as steel

and metals (Germany), automotive manufacturing (Italy), or microelectronics (France) dominate instead, depending on industrial structure and political priorities. Overall, Sweden's aid volumes are below the EU average in most technology areas (except for paper), but the support is clearly concentrated in energy-intensive and climate-relevant segments of industry.

The simplified State aid frameworks introduced after 2020, in particular the Temporary Crisis and Transition Framework (TCTF), have been of major importance. These frameworks have enabled rapid and extensive aid disbursement in times of crisis, while also opening for increased support for the green transition. Sweden ranks relatively high among the comparator countries in terms of aid disbursed under the TCTF, primarily through electricity cost compensation for electricity-intensive firms. At the same time, experiences from the TCTF illustrate the trade-offs associated with more generous regulatory frameworks, particularly regarding competitive effects and the concentration of aid to individual actors.

With respect to net-zero technologies, the report shows that State aid is an important instrument for scaling up the production of strategic technologies within the EU. Sweden has granted more than EUR 200 million per year in State aid to net-zero technologies in the manufacturing sector (over EUR 750 million in total during 2020–2023), which is substantial but lower than in countries such as Germany and the Netherlands. The aid is primarily provided in the form of direct grants and is often linked to large investment and demonstration projects. The analysis points to a continued strong need for State aid to strengthen the availability of net-zero technologies, both in Sweden and across the EU, in close interaction with permitting processes, innovation policy, and EU-wide initiatives. State aid is assessed to be particularly important in addressing high investment costs, technological risks, and uncertainty in early market phases. Different net-zero technologies face differing conditions for becoming competitive, making some technologies more dependent on public support than others. While State aid is important in early stages to enable technological development, this is not always sufficient if the objective also includes retaining production capacity and industrial presence domestically. In such cases, a broader perspective is required—one that not only supports development but also ensures that technologies can be commercialised and that Swedish actors have reasonable conditions under which to compete with their products.

In summary, Sweden uses State aid to a lesser extent than many other EU countries, but with a relatively clear focus on strategic and climate-related areas of importance to Swedish industry. It is therefore essential that State aid is not only assessed at an aggregate level but is also considered in relation to national priorities and development strategies. The role of State aid in industrial policy has been strengthened and is likely to remain central going forward. There are significant opportunities for Sweden to use State aid more strategically to support the green transition of industry and enhance competitiveness, provided that the aid is well designed, coordinated, and compatible with the EU regulatory framework.

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning	2
Executive Summary	4
1 Inledning/bakgrund.....	8
1.1 Metod.....	8
1.2 Rapportens disposition	8
2 Vad är statsstöd?.....	10
2.1 Statsstödsreglerna ska säkerställa en rättvis och effektivt fungerande gemensam marknad i EU	10
2.2 Statsstöd är i grunden förbjudet men tillåts med vissa undantag	10
2.3 Statsstöd fyller ett syfte vid marknadsmisslyckanden eller vid strategiska satsningar i samhällets intresse.....	11
2.4 Effekter av statsstöd beror till stor del på stödets syfte	12
2.5 De vanligaste EU-stödramverken är GBER och de minimis.....	12
2.6 Det finns även riktlinjer och ramverk för större stöd inom olika områden.....	13
2.7 EU:s industripolitik och relaterade statsstöd allt viktigare för att möta kriser och skapa grön omställning.....	13
2.8 Förenklade stödramverk har införts som en respons mot olika kriser och för en snabbare grön omställning.....	14
2.9 Ett system av aktörer samspelar i statsstödsarbetet.....	15
2.10 Flera nationella aktörer har viktiga roller i statsstödsarbetet ...	15
3 Hur använder Sverige och andra EU-länder statsstöd?	17
3.1 Metodologiska avvägningar och förklaring av vissa begrepp	17
3.2 Statsstödsanvändning i Sverige	18
3.3 Statsstödsanvändning i jämförelseländerna.....	23
4 Hur används statsstöd inom viktiga teknikområden?.....	30
4.1 I Sverige har mest statsstöd beviljats till papperstillverkningssektorn	30
4.2 Italien och Tyskland har beviljat mest stöd till tillverkningsindustrin bland jämförelseländerna.....	31
4.3 Italien och Tyskland har beviljat mest medel till papperstillverkning – även Sverige och Finland högt upp.....	33
4.4 Tyskland och Nederländerna beviljar mest stöd inom kemikalieområdet	34
4.5 Inom stål- och metallindustrin beviljar Italien och Tyskland mest stöd	34
4.6 Italien beviljar överlägset mest stöd till fordonssektorn	35

4.7	Frankrike största stödgivare till mikroelektronik	36
5	Hur har de förenklade reglerna för statsstöd använts?	38
5.1	TCTF är ett förenklat stödramverk för krishantering och grön omställning inom EU	38
5.2	Mest TCTF-stöd har utbetalats till Tyskland och Italien – även Sverige relativt högt bland jämförelseländerna	38
5.3	Direkta stöd till företag vanligast inom TCTF.....	40
5.4	TCTF har utgjort en noterbar del av BNP i Tyskland men även i Italien och Sverige	40
5.5	Covid-relaterat stöd och ”icke-krisstöd” har gjort störst avtryck i jämförelseländernas ekonomier	41
6	Hur ser stödet till nettonollteknik ut?	43
6.1	Ny EU-förordning om nettonollindustri för att skala upp produktionen av nyckeltekniker.....	43
6.2	Över 200 miljoner euro årligen till nettonollteknik i Sverige	43
6.3	Tyskland och Nederländerna ger mest stöd till nettonollteknik	44
6.4	Direkta bidrag det vanligaste stödinstrumentet till nettonollteknik	45
6.5	Flest policyinitiativ för nettonollteknik i Tyskland och Österrike	45
6.6	Hur omfattande är behovet av statsstöd för att öka tillgången till nettonollteknik i Sverige och i EU?	47
6.7	Hur bör Sverige använda statsstöd för att öka tillverkning av nettonollteknik i Sverige?	48
7	Sammanfattande slutsatser	51
7.1	Från tillfälliga krisramverk till ett mer stabilt stödsystem för grön omställning	51
7.2	Nya stödramverk har följts av frågetecken kring dess konkurrenspåverkan.....	51
7.3	Sverige betalar ut mindre statsstöd än EU-genomsnittet men mer inom strategiska områden.....	51
7.4	Stora möjligheter till statsstöd för industrins gröna omställning framöver	52

1 Inledning/bakgrund

Startpoint Advisory (härefter Startpoint) fick i september 2025 i uppdrag av Tillväxtverket att göra en analys av hur statsstöd kan användas för att stärka industrins tillverkningskapacitet och gröna omställning i Sverige. Uppdraget har fokuserat på följande övergripande frågeställningar:

- Vad är statsstöd?
- Hur använder Sverige och andra EU-länder statsstöd?
- Hur används statsstöd inom viktiga teknikområden?
- Hur har de förenklade reglerna (TCTF) för statsstöd använts?
- Hur ser stödet till nettonollteknik ut och vad är behovet framåt?

Frågan är viktig för den önskvärda omställningen till nettonollteknik, men också för exempelvis beredskap, upprätthållandet av strategiska värdekedjor och företagens långsiktiga konkurrenskraft. Uppdraget fokuserar på stödgivningen sedan 2020 med särskilt fokus på tillverkningsindustrin och området nettonollteknik.

1.1 Metod

Analysen bygger på insamling, bearbetning och analys av följande källor:

- Deskriptiv statistik från EU:s databaser för statsstöd¹ och OECD STIP Compass.²
- Dokumentstudier av policydokument och andra underlag från bland annat EU-kommissionen, olika medlemsländer, statliga myndigheter med flera.
- Intervjuer med olika nyckelintressenter.³
- Workshop för presentation och verifiering av uppdragets preliminära resultat tillsammans med experter⁴ och Tillväxtverket.

1.2 Rapportens disposition

Rapporten delas in i fem huvudsakliga kapitel, motsvarande uppdragets övergripande frågeställningar:

- I **kapitel 2** redogörs för vad statsstöd är, hur regelverket fungerar, under vilka premisser statsstöd kan lämnas och vilka typer av statsstöd som finns. Vidare redogörs för vilka aktörer som hanterar statsstöd i Sverige.
- I **kapitel 3** redogörs för i vilken utsträckning Sverige och andra EU-länder har använt statsstöd sedan 2020, vad stödet har gått till och i vilket syfte statsstöd använts.

¹ State Aid Scoreboard och Transparency Award Module.

² OECD STIP Compass samlar kvalitativa och kvantitativa data över nationella policytrender inom forskning, innovation och teknologi.

³ Intervjuer har gjorts med Teknikföretagen, RISE, Accelerationskontoret, Chalmers/IAM4Sweden, Jernkontoret, Energimyndigheten, SSAB och Svensk Elektronik.

⁴ I Startpoints team har ingått experter på statsstöd från RISE, Lunds universitet och Uppsala universitet.

- I **kapitel 4** redogörs för i vilken utsträckning Sverige och andra EU-länder använt statsstöd inom sektorerna fordon, mikroelektronik, kemi, stål och metall samt papper. Vi analyserar varför fördelningen ser ut som den gör och illustrerar med ett antal fallstudier.
- I **kapitel 5** redogörs för vad primärt Sverige, Tyskland, Frankrike och Italien gett stöd till inom det förenklade stödramverket TCTF. Vi beskriver även varför länderna gjort dessa val och exemplifierar med ett antal fallstudier.
- I **kapitel 6** redogörs för i vilken utsträckning Sverige och andra EU-länder gett statsstöd till tillverkningsprojekt av nettonollteknik sedan 2020. I kapitlet diskuteras även behovet av statsstöd för att öka tillgången till nettonollteknik i Sverige och EU samt huruvida Sverige bör använda statsstöd för att öka tillverkningen av nettonollteknik i Sverige.

Därefter följer ett avslutande **kapitel 7** med sammanfattande slutsatser och rekommendationer för arbetet med statsstöd framåt, särskilt avseende möjligheter kopplat till industrins gröna omställning.

2 Vad är statsstöd?

I kapitlet redogörs för vad statsstöd är, hur regelverken fungerar, under vilka premisser statsstöd kan lämnas, hur utvecklingen ser ut på EU-nivå och vilka typer av statsstöd och stödramverk som finns. Vidare redogörs för vilka aktörer som hanterar statsstöd i Sverige.

2.1 Statsstödsreglerna ska säkerställa en rättvis och effektivt fungerande gemensam marknad i EU

Statsstödsregler var initialt ett nödvändigt verktyg för att skapa en gemensam inre marknad. Statligt stöd betraktades som ett handelshinder, likt tullar och kvoter, som gör det svårare för företag att konkurrera över gränserna. Förbud mot statligt stöd sågs som nödvändigt för att skapa fri rörlighet för företag, och för att undvika subventionskrig. Statsstödsreglerna betraktades även som ett nödvändigt verktyg för en mer rättvis ekonomisk utveckling genom att hindra rikare länder från att slå undan benen för företag i länder som inte har samma möjligheter att stötta företag ekonomiskt. Argumenten för fri konkurrens utgår även från ett särskilt rättviseideal om rättvis konkurrens och vikten av lika spelregler (*a level playing field*).⁵ Dessa grundpremissor för statsstöd gäller i allt väsentligt fortfarande.

2.2 Statsstöd är i grunden förbjudet men tillåts med vissa undantag

EU:s regler för statligt stöd regleras i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget, art. 107–109). Statsstöd är i grunden förbjudet och innebär att det offentliga stödjer vissa företag eller viss produktion med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på berörda marknader. Det krävs som utgångspunkt ett godkännande från EU-kommissionen innan stöd får lämnas för att undvika snedvridning av konkurrensen på EU:s inre marknad. EU:s regler innehåller vissa undantag från det generella förbudet mot statsstöd (se vidare under 2.5–2.8). Det gäller till exempel stöd för ekonomisk återhämtning, utjämning av regionala skillnader eller projekt som är av gemensamt europeiskt intresse.⁶

För att ett stöd ska räknas som statsstöd måste följande kriterier vara uppfyllda:

- *Offentliga medel*: stödet ska komma från statliga, regionala eller kommunala medel (OBS att stöd direkt från EU-nivå därmed inte räknas som statsstöd).
- *Ekonomisk verksamhet*: stödet ska ges till en ekonomisk verksamhet, oavsett företagsform eller om verksamheten drivs i vinstsyfte eller ej.
- *Selektivitet*: stödet ska vara selektivt, till exempel om det bara ges till ett visst företag, en viss bransch eller en viss typ av produktion.
- *Fördel/gynnande*: mottagaren erhåller en ekonomisk förmån den inte skulle fått under normala marknadsvillkor.
- *Påverkan på konkurrens och handel*: stödet ska ha en potentiell påverkan på konkurrensen och handeln mellan EU:s medlemsstater.

⁵ SIEPS (2020), Med marknaden som norm – EU:s statsstödsregler som politisk styrning.

⁶ Stöd för "ekonomisk återhämtning" gäller först vid allvarlig störning av medlemsstaters ekonomi.

Om alla statsstödkriterier är uppfyllda får statsstöd bara lämnas om:

- Stödet omfattas av ett s.k. gruppundantag eller SGEI⁷-beslut.
- Stödet har godkänts av EU-kommissionen (genom anmälan/notifiering).

Statsstöd kan anta en mängd olika former, såsom bidrag, lån och garantier på förmånliga villkor men också nedsättningar i skatte- och avgiftssystem. Företag kan också gynnas genom förmåner som består av subventionerade tjänster av olika slag (till exempel FoU-tjänster, utbildning och/eller tillgång till värdeskapande miljöer såsom laboratorier, testutrustning med mera) men även annan infrastruktur som behövs för att bedriva den ekonomiska verksamheten.

Statsstöd måste enligt EU-reglerna även utformas enligt vissa premisser för att kunna fylla sitt syfte och ge önskade effekter. Statsstöd behöver ha tydliga och mätbara mål samt i regel vara tidsbegränsat. Vidare ska det inte snedvrída konkurrensen på ett sätt som skadar andra företag, särskilt inte inom samma marknad. Stödet ska vara transparent, dvs. med en öppenhet om vem som får stöd och varför. Stödet ska även komplettera marknaden, inte tränga undan privata investeringar. Statsstöd ska snarare fungera som en katalysator som får i gång privata investeringar (s.k. stimulansseffekt).⁸

2.3 Statsstöd fyller ett syfte vid marknadsmisslyckanden eller vid strategiska satsningar i samhällets intresse

EU-kommissionen pekar på att en fri marknad inte alltid leder till ett samhällsekonomiskt effektivt resultat, dvs. att resurser inte allokeras på bästa sätt för samhället som helhet.⁹ Detta kallas för ett *marknadsmisslyckande*. En vanlig typ av marknadsmisslyckande är otillräcklig investering, där marknaden inte kan locka tillräckligt med privata resurser, till exempel i infrastruktur eller teknik med potentiell samhällsnytta. Ett sådant exempel är bredbandsutbyggnad i glesbygdsområden, där privata aktörer ofta inte kan få lönsamhet utan statliga stöd. Det kan med andra ord finnas ett samhällligt eller politiskt intresse av bredband i glesbygd, men ingen marknad för det, varför statlig intervention kan vara befogat.

Samtidigt framhålls i regeringens industristrategi att det är effektiv konkurrens som gör företag konkurrenskraftiga, och inte subventioner. Vidare menar regeringen att stöd till företag inte är en generell eller långsiktigt hållbar lösning. Sådana stöd kan enligt regeringen vara motiverade om de hanterar ett tydligt marknadsmisslyckande som inte kan åtgärdas på ett mer effektivt sätt. Det kan framför allt handla om att främja utveckling av innovativ teknik.¹⁰

Både EU-kommissionen och regeringen pekar således på att statsstöd kan anses vara effektivt där det finns marknadsmisslyckanden, dvs. samhällsekonomiska skäl att ingripa i marknaden. Inom industripolitiken kan exempelvis industrier med hög kapitalintensitet och långa utvecklingscykler, såsom CCS¹¹, batterier och förnybar

⁷ Services of General Economic Interest, tjänster av allmänt intresse som riktar sig till medborgarna och där offentlig finansiering är nödvändig. Ej i fokus för detta uppdrag.

⁸ Upphandlingsmyndigheten.se samt artiklarna 107.2-3 EUF-fördraget.

⁹ EU-kommissionen (2005), State Aid Action Plan.

¹⁰ Sveriges industristrategi (2025), För en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld.

¹¹ Carbon Capture and Storage.

energi, behöva statligt stöd för att övervinna initiala inträdesbarriärer.¹² Statsstöd kan även betraktas som nödvändigt för att adressera strategiskt viktiga sektorer eller tekniker som har långsiktig betydelse för samhället i stort, med andra ord stöd där samhällsnyttan bedöms vara större än nyttan för det enskilda företaget. Ett exempel är olika stöd som skyndar på industrins gröna omställning.

Begreppet marknadsmisslyckande är centralt i EU-kommissionens bedömning av statsstöd men är samtidigt svåravgränsat, eftersom det inte är juridiskt definierat utan bygger på ekonomisk analys. I praktiken är det ofta svårt att avgöra om uteblivna investeringar beror på ett faktiskt marknadsmisslyckande eller på rationella marknadsbedömningar av risk, osäker efterfrågan eller låg lönsamhet. Det finns därmed en risk att politiskt oönskade marknadsutfall felaktigt tolkas som marknadsmisslyckanden och därmed befogar omotiverade statsstöd. EU-kommissionen försöker hantera denna osäkerhet genom krav på att statsstöd ska vara nödvändigt, proportionerligt och utgöra det minst snedvridande styrmedlet¹³, men bedömningen förblir i många fall normativ och kontextberoende.

2.4 Effekter av statsstöd beror till stor del på stödets syfte

EU:s statsstödsregler tillhandahåller inte några specifika krav på utvärdering annat än i vissa fall, där betydande stödbudgetar är aktuella vid tillämpning av GBER (den allmänna gruppundantagsförordningen). När EU-kommissionen godkänner stöd görs den huvudsakliga prövningen av stödets ändamål *ex-ante*.

Även om vissa stöd följer med krav på utvärdering saknas enligt Tillväxtanalys ett systematiskt tillvägagångssätt för att genomföra utvärderingar av företagsfrämjande insatser. Effekter av statsstöd är därtill komplicerat att uttala sig om eftersom det ofta är svårt att mäta och följer med olika metodutmaningar.¹⁴ Det finns dock en växande forskningslitteratur som försöker identifiera de kausala effekterna av olika former av statsstöd. Även om sådana effekter är svåra att utvärdera, har studier använt olika empiriska angreppssätt för att analysera hur stöd påverkar bland annat investeringar, produktivitet, teknikspridning och lokalisering av produktion.¹⁵

Vidare är statsstöd ingen homogen kategori och olika stöd har olika syften – effekter behöver värderas därefter. Exempelvis syftar regionala stödformer till att jämna ut regionala skillnader snarare än att skapa komparativa fördelar för företagen. Stöd inom innovations- eller energiområdet kan snarare handla om strategiska satsningar inom områden där det är prioriterat att utveckla konkurrenskraft och grön omställning men där marknaden har svårt att lösa det på egen hand.

2.5 De vanligaste EU-stödramverken är GBER och de minimis

Huvudregeln är att statsstöd endast får lämnas efter godkännande av EU-kommissionen. Ändå får vissa stöd lämnas utan något sådan godkännande. Kravet är att stöden då har utformats enligt villkor som finns i särskilda undantagsregler.

¹² SOU (2025:96), Fler möjligheter till ökat välbefinnande.

¹³ Se EU-kommissionen, Commission Notice on the notion of State aid (2016/C 262/01).

¹⁴ Se bland annat Tillväxtanalys (2022), Ger företagsstödande strukturfondsinsatser tillväxt och ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag.

¹⁵ Se exempelvis Acemoglu, Aghion, Bursztyn & Hemous (2012), The Environment and Directed Technical Change.

*Den allmänna gruppundantagsförordningen (GBER)*¹⁶ är ett sådant regelverk, som möjliggör att det offentliga kan ge stöd till vissa utpekade ändamål utan att först behöva vänta på EU-kommissionens godkännande i varje enskilt fall. För att kunna göra det måste stödet utformas enligt de krav som anges i den allmänna gruppundantagsförordningen för statligt stöd. Att ett gruppundantag avses användas behöver anmälas till EU-kommissionen. GBER är den vanligaste rättsliga grunden för statsstöd i Sverige (se 3.2.5) och inkluderar exempelvis miljö- och energistöd, regionalstöd, FoU-stöd, samt stöd till små och medelstora företag.

*Stöd av mindre betydelse (de minimis)*¹⁷ är också ett vanligt ramverk för att ge stöd till företag. De minimis-stöd räknas tekniskt inte som statsstöd eftersom det enligt EU är alltför små stöd för att påverka konkurrensen mellan företag och handeln mellan medlemsstaterna. De minimis-stöd får sammanlagt inte överstiga 300 000 euro över en period av tre år per stödmottagare. De minimis är vanligt vid exempelvis mindre projekt, konsultbistånd, utbildningsinsatser eller investeringsbidrag.¹⁸

2.6 Det finns även riktlinjer och ramverk för större stöd inom olika områden

EU:s särskilda riktlinjer för vissa större stöd finns för bland annat miljö- och energi (CEEAG, Climate, Environment and Energy Aid Guidelines) samt för FoUI (forskning, utveckling och innovation). Riktlinjerna styr hur medlemsstaterna får ge statsstöd inom dessa områden. Riktlinjerna kompletterar och samspelar med GBER, men fungerar olika. Exempelvis måste alla stöd inom ramen för riktlinjerna notifieras till EU-kommissionen och är i regel större, mer komplexa projekt än inom GBER.

IPCEI (Ramverk för stöd till viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse) möjliggör stöd till stora strategiska industriprojekt över landsgränser. Kommissionen har särskilda riktlinjer för IPCEI, vilket är ett slags FoUI-stöd som kan gå till första industriell utveckling och som kan ges med högre stödnivå än till exempel FoUI-rambestämmelserna, men med särskilda krav på deltagande från flera medlemsstater och att resultaten ska spridas, för att kompensera risken för snedvridning av konkurrensen.¹⁹

2.7 EU:s industripolitik och relaterade statsstöd allt viktigare för att möta kriser och skapa grön omställning

Statsstöd är nära kopplat till industripolitik, och modern forskning betonar att stödåtgärder inom området kan ha vitt skilda syften. I en översiktlig genomgång av forskningen inom området framgår att statsstöd kan användas både för att stödja etablerade industrier och för att möjliggöra framväxten av nya teknologier och värdekedjor. Utformning, implementering och förväntade effekter av stöden

¹⁶ GBER har sin grund i artikel 109 EUF-fördraget, som ger EU befogenhet att anta gruppundantag från anmälningskyldigheten i artikel 108.

¹⁷ De minimis har sin grund i artikel 107.1 i EUF-fördraget, i kombination med EU-förordningen om stöd av mindre betydelse.

¹⁸ Notera att enligt EU-förordningen om stöd av mindre betydelse ska information om beviljat stöd av mindre betydelse fr.o.m. den 1 januari 2026 registreras i ett centralt register.

¹⁹ Riktlinjer som CEEAG och IPCEI grundas på artikel 107.3 EUF-fördraget, som ger EU-kommissionen befogenhet att bedöma och godkänna statligt stöd som kan anses förenligt med den inre marknaden.

varierar därför beroende på syfte, vilket är en viktig utgångspunkt vid tolkning av både stödnivåer och strategiska val i olika länder.²⁰

EU för en alltmer aktiv s.k. vertikal industripolitik. Snarare än horisontella politikåtgärder, som syftar till att skapa en stabil ekonomisk miljö för alla sektorer, fokuserar vertikala åtgärder på stöd till specifika industrier eller tekniker. Politiken motiveras i huvudsak av behovet av strategisk autonomi och grön omställning i en omvärld som både kräver skyndsamma åtgärder för en grön omställning och där konkurrensen tilltar från primärt USA och Kina inom viktiga teknikområden.²¹

Sedan Covid-krisen har nya tillfälliga, mer generösa statsstödsregelverk införts inom EU för att stödja återhämtning och industriell omställning. Dessa har successivt fått ett allt tydligare fokus på vertikala åtgärder för industrins gröna omställning. Även framåt ser EU ut att ta ytterligare steg mot en tydligare gemensam industripolitik – i förslaget till EU:s långtidsbudget 2028–2035 har den s.k. Konkurrenskraftsfonden annonserats med en preliminär budget på 409 miljarder euro. Fonden ska bland annat stärka Europas teknologiska ledarskap och industriella motståndskraft.

2.8 Förenklade stödramverk har införts som en respons mot olika kriser och för en snabbare grön omställning

Sedan Covid-krisen har EU alltså infört förenklade stödramverk för att underlätta stödgivningen till krisande företag och senare för att stödja en grön omställning, enligt nedan beskriven utveckling.

- *Covid TF (2020–2022 - avslutat)*

Covid Temporary Framework är ett förenklat stödramverk som syftade till att hantera de direkta effekterna av pandemin – möjliggjorde stöd till bland annat företag för likviditet, löner och investeringar.

- *TCF/TCTF (2022–2024 - avslutat)*

Temporary Crisis (and Transition) Framework (TCF/TCTF) är ett förenklat stödramverk som syftade till att hantera effekter av Ukrainakriget och tillhörande energikris och problem med leveranskedjor. Det möjliggjorde snabbare och mer flexibelt statligt stöd till företag som drabbats av kriser eller som behövde hjälp att investera i grön teknik och omställning. Möjliggjorde stöd till bland annat kompensation för höga energikostnader i företag och stöd till grön teknik.

- *Given för en ren industri, CISAF (2025–2030 - pågående)*

CISAF (Clean Industrial Deal State Aid Framework) ersätter TCTF:s gröna delar och är det nya, mer långsiktiga förenklade ramverket för statsstöd och används för att stödja grön industri, teknikproduktion och klimatneutralitet. CISAF riktar sig till produktionsstöd inom områden som batterier, solpaneler, vätgasteknik och kritiska råmaterial. Insatser inom CISAF behöver notifieras och är i regel större och mer komplexa än inom GBER men mindre än inom IPCEI. En ytterligare skillnad mellan

²⁰ Juhász, Lane och Rodrik (2024), The New Economics of Industrial Policy.

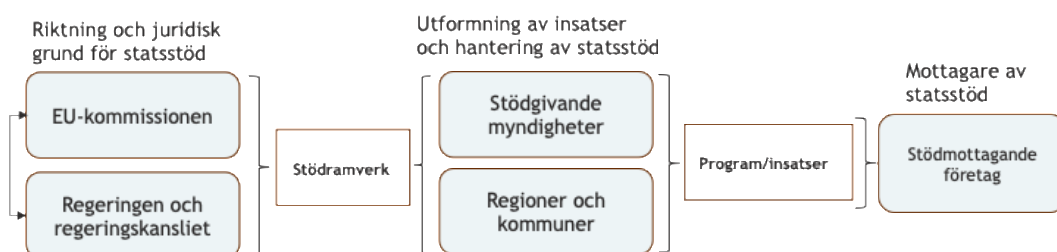
²¹ Grafström (2024), Vertikal industripolitik: principer, praktik och potential; SOU (2025:96), Fler möjligheter till ökat välbefinnande.

CISAF och IPCEI är att IPCEI handlar om projekt där flera medlemsstater ska vara inblandade medan CISAF kan gälla ensidigt nationella åtgärder.

2.9 Ett system av aktörer samspelar i statsstödsarbetet

Arbetet med statsstöd involverar ett stort antal aktörer från EU- till nationell, regional och kommunal nivå.

Figur 1 System av aktörer som samspelar i statsstödsarbetet

I Sverige är det, enligt Figur 1 ovan, i regel EU-kommissionen tillsammans med regeringen och Regeringskansliet som sätter riktning och juridisk grund för att kunna lämna statsstöd. Det sker dels genom samråd, där Sverige kan vara med och påverka statsstödsregler och inriktning för arbetet på EU-nivå, dels genom anpassning, vilket innebär att lagar och förordningar med mera i Sverige kontinuerligt behöver anpassas till EU-regler inom statsstödsområdet.

Detta möjliggör för statliga myndigheter, regioner och kommuner att använda stödramverk för att lämna statsstöd.²² Stödet kan i sin tur paketeras på en rad olika sätt, exempelvis genom utlysningar eller program. Stödmottagare är i regel företag, men även stöd till andra ekonomiska verksamheter räknas som statsstöd. En aktör som lämnar statsstöd ska också lämna uppgifter för rapportering av stödet.

Stödvägarna kan också se annorlunda ut, exempelvis kan EU-kommissionen lämna stöd direkta till svenska företag, vilket då inte räknas som statsstöd eftersom ingen offentlig aktör i Sverige har varit delaktig i stödgivningen. Ett exempel på sådant stöd är via EU:s Innovationsfond.²³

2.10 Flera nationella aktörer har viktiga roller i statsstödsarbetet

I Sverige finns flera aktörer som är inblandade i arbetet med statsstöd. Nedan redovisas aktörer som reglerar, stödjer, informerar, utbetalar eller följer upp stöd.

- Regeringskansliet

Ansvarar för kontakt och förhandling med EU, anmäler stöd till EU-kommissionen för godkännande eller meddelar att ett gruppundantag ska användas. Ansvarar även för hur statsstöd styrs och regleras genom främst lagar och förordningar.

- Upphandlingsmyndigheten

²² Regioner och kommuner omfattas av kommunallagens grundläggande förbud mot att lämna stöd som gynnar enskilda näringsidkare. Detta sätter gränser för stödgivning med regionala/kommunala skattemedel som går längre än de som gäller för statens del.

²³ EU-kommissionen, Innovation Fund.

Expertmyndighet kring offentlig upphandling och har bland annat i uppdrag att ge vägledning till kommuner och regioner om statsstödsreglerna för att öka kunskap om reglerna och underlätta rättssäkra beslut på lokal och regional nivå.

- Konkurrensverket

Har uppgifter som ska göra EU-kommissionens tillsyn av statsstöd möjlig. Två sådana uppgifter är tillsyn och rapportering enligt transparenslagen.

- Tillväxtverket

Ansvarar bland annat för stöd som Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) och Fonden för en rättvis omställning (FRO) och ska informera om statsstöd i rollen som förvaltande myndighet för dessa.

- Tillväxtanalys

Kontakt för årlig rapportering och transparensredovisning av beslutade statsstöd och ansvarar för Sveriges webbplats för statligt stöd.

- Andra stödgivande statliga myndigheter

Beviljar statsstöd inom respektive myndighets expertområde och ansvarar för att de regler som styr stödgivningen följs. Exempelvis Energimyndigheten, Vinnova, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen m.fl.

- Regioner och kommuner

En region eller kommun kan vara en stödgivande myndighet och behöver då utforma stöd enligt statsstödsreglerna. Regionerna kan tillämpa förordningar som regeringen har utformat och som gäller för exempelvis regionala utvecklingsmedel.

Slutligen kan noteras att ansvarsfördelningen kan ändras framöver. Statskontoret har återrapporterat ett regeringsuppdrag att analysera och föreslå en samlad myndighetsfunktion för statsstöd, som bland annat visar att dagens organisering kring statsstöd är ineffektiv och som övergripande föreslår en samlande funktion hos Upphandlingsmyndigheten och en fortsatt tillsynsfunktion hos Konkurrensverket.²⁴

²⁴ Statskontoret (2024), Bättre stöd för statsstöd – Förslag till en samlad myndighetsfunktion för statens arbete med vägledning, rapportering, kvalitetssäkring och registerföring av statsstöd.

3 Hur använder Sverige och andra EU-länder statsstöd?

I kapitlet redogörs för i vilken utsträckning Sverige och nio andra EU-länder²⁵ har använt statsstöd sedan 2020, vad stödet har gått till och i vilket syfte statsstöd använts.

Vi är genomgående i kommande kapitel (3–6) noggranna med att redovisa om stödet är *beviljat* eller *utbetalt*, då det kan finnas avsevärda skillnader mellan beviljade och utbetalda stödsummor. Enkelt uttryckt är i vissa fall det beviljade stödet betydligt högre än det utbetalda eftersom beviljade stöd av olika anledningar inte alltid betalas ut. Ett exempel är inom det förenklade ramverket TCTF, där ca 796 miljarder euro *beviljats* 2022–2024, men där endast ca 219 miljarder euro faktiskt *utbetalats* till företag, dvs. ca 27 procent av det totalt beviljade stödet.²⁶ Ytterligare faktorer som påverkar hur mycket stöd som i slutändan landar hos företagen är exempelvis s.k. clawback-villkor, vilket innebär att hela eller delar av ett beviljat stöd ska återbetalas om vissa förutbestämda villkor uppfylls, exempelvis om projektet blir mer lönsamt än förväntat eller om stödmottagaren inte uppfyller sina åtaganden.²⁷ Syftet är att begränsa överkompensation, skydda offentliga medel och säkerställa att stödet är proportionerligt och förenligt med EU:s statsstödsregler.

3.1 Metodologiska avvägningar och förklaring av vissa begrepp

Databasen State Aid Scoreboard redovisar *utbetalda* stöd och Transparency Award Module redovisar *beviljade* stöd. Vissa exempel på stöd har även hämtats från databaserna. Ett förbehåll är att databaserna är förknippade med vissa begränsningar, exempelvis att de publicerar data med viss eftersläpning och att exempelvis Transparency Award Module har inkonsekvent rapportering mellan länder och över tid. OECD STIP Compass som används för vissa data i kapitel 6 är inte standardiserad, vilket innebär att information därifrån bör användas med viss försiktighet.

I flera tabeller i rapporten redovisas stöd via "GBER" respektive "Anmält stöd".²⁸ Skillnaden är att GBER är ett gruppundantag²⁹ där stödgivningen (i regel mindre stöd) sker utan att enskilda stödåtgärder behöver anmälas till EU-kommissionen. "Anmält stöd" (i regel större stöd) behöver däremot notifieras enskilt och beviljas via särskilda riktlinjer eller ramverk, såsom CEEAG, IPCEI eller TCTF/CISAF. Uppdelningen ger, enkelt uttryckt, en indikation på hur mycket stöd som medlemsländerna lämnar i mindre, löpande former (GBER) och hur mycket stöd som lämnas genom större, strategiska insatser (Anmält stöd).

²⁵ Finland, Danmark, Tyskland, Nederländerna, Frankrike, Irland, Österrike, Belgien och Italien.

²⁶ EU-kommissionen, Competition Policy Briefs 2021–2025.

²⁷ EU-kommissionen, Recovery of Unlawful Aid.

²⁸ "Anmält" respektive "Notifierat" stöd används synonymt i rapporten.

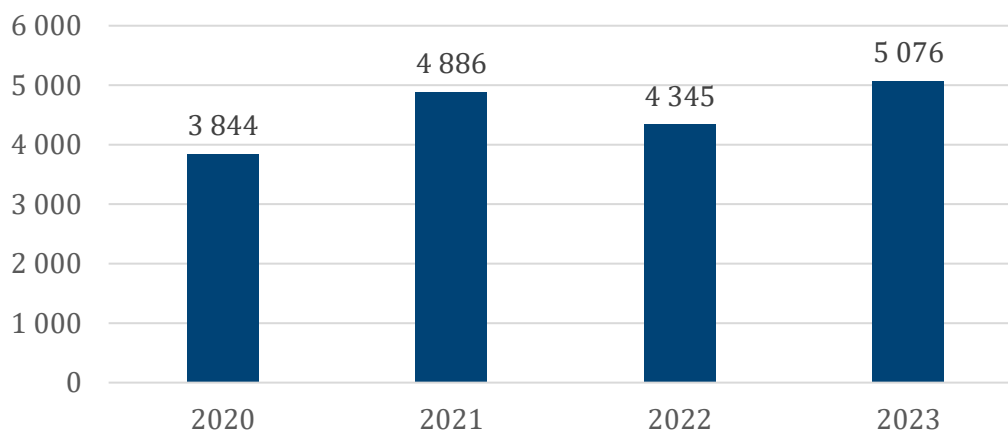
²⁹ Själva gruppundantaget behöver anmälas till EU-kommissionen.

3.2 Statsstödsanvändning i Sverige

3.2.1 Ca 4,5 miljarder euro utbetalt statsstöd per år i Sverige 2020–2023

Utbetalt statsstöd i Sverige varierar mellan åren men har ökat med ca 25 procent från 2020 till 2023. I snitt sedan 2020 har Sverige utbetalat lite mer än 4,5 miljarder euro per år.³⁰

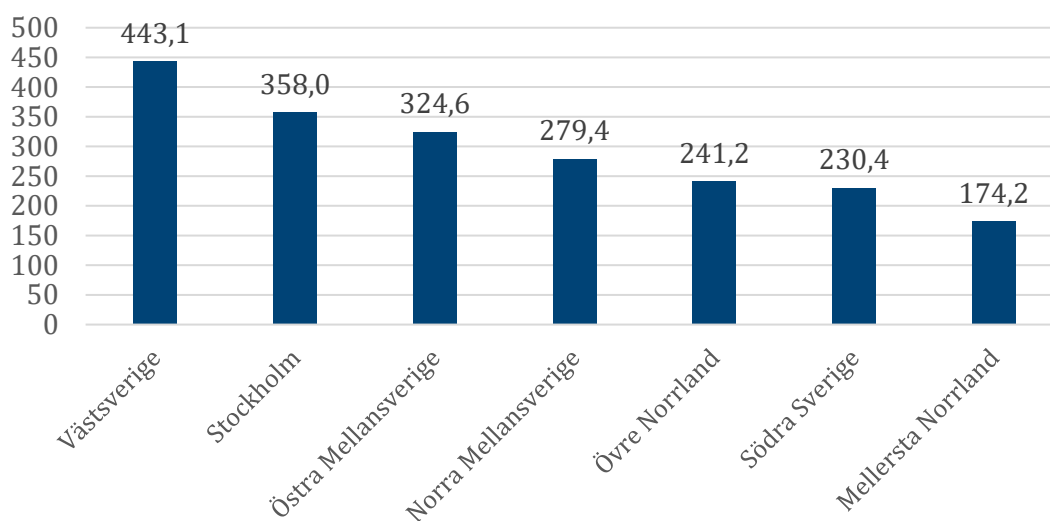
Tabell 1 Totalt årligt utbetalt statsstöd i Sverige, 2020–2023, miljoner euro

3.2.2 Mest beviljat statsstöd till Västsverige och Stockholm

Mest beviljat stöd har gått till Västsverige och Stockholm (NUTS 2-indelning). Att mest stöd går till Västsverige och Stockholm är förväntat givet ekonomiernas storlek. Men tabellen kan även väcka frågor kring hur den regionala fördelningen påverkar bland annat industrins utvecklingsförutsättningar i olika delar av landet.

Tabell 2 Regional uppdelning av beviljat statsstöd i Sverige, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

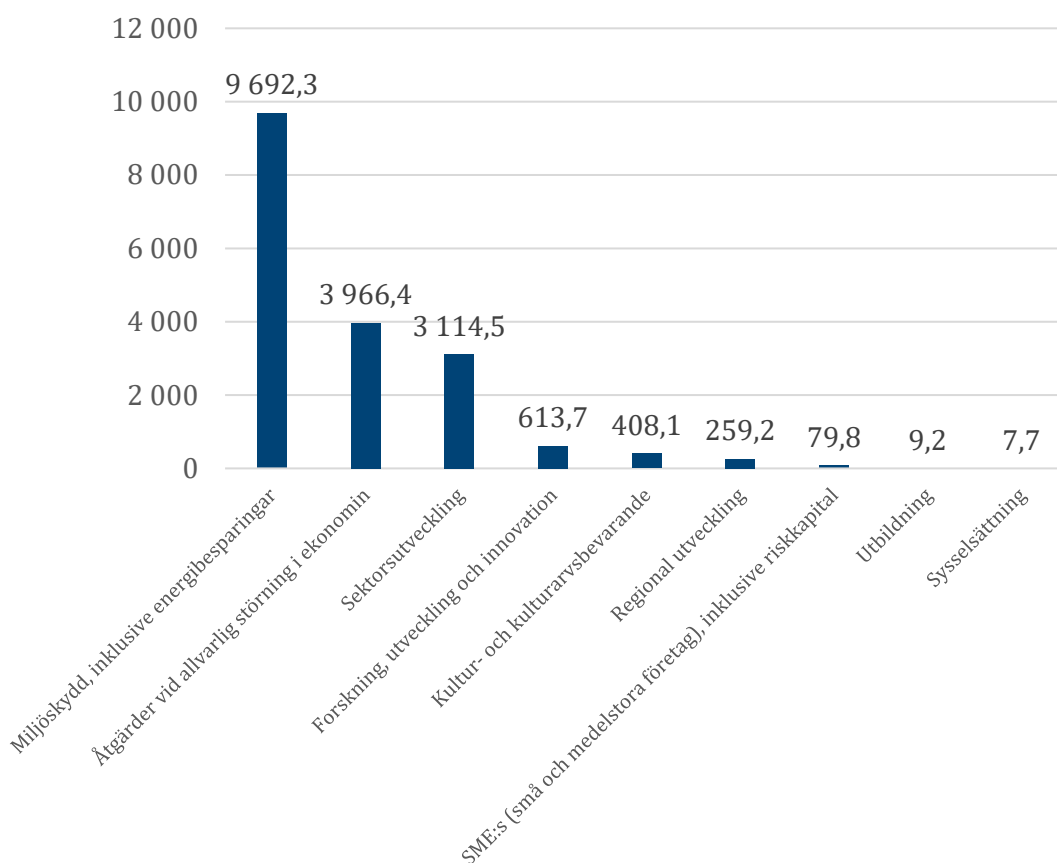

³⁰ Noterbart här är att under perioden 2020–2023 har växelkursen för euro (som mäts här) varierat relativt kraftigt gentemot flera nationella valutor, inklusive den svenska kronan.

3.2.3 Mest utbetalt statsstöd till miljöskydd och energibesparingar samt till åtgärder vid allvarlig störning i ekonomin

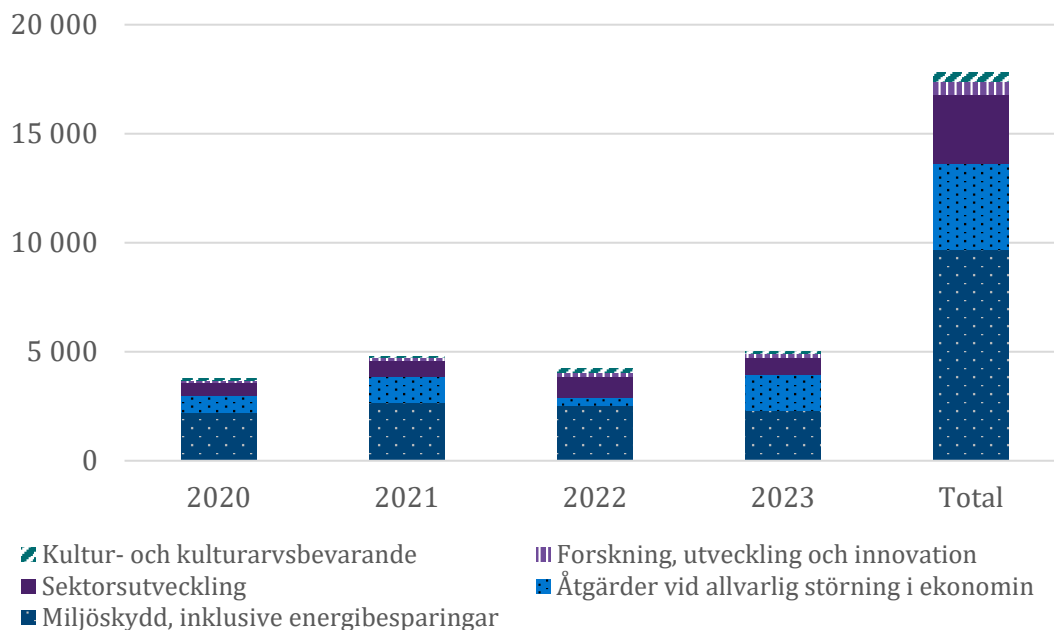
I Sverige har mest stöd utbetalats inom kategorin miljöskydd och energibesparingar (ca 9,7 miljarder euro totalt) samt till åtgärder vid allvarlig störning i ekonomin (ca 4 miljarder euro). Även sektorsåtgärder, i regel industristöd, utgör en markant del av det utbetalda stödet (ca 3 miljarder euro). Kategorierna som redovisas är standardiserade på EU-nivå för den aktuella databasen (State Aid Scoreboard).

Tabell 3 Syfte med utbetalt statsstöd i Sverige, totalt 2020–2023, miljoner euro

Fördelningen till respektive kategori (Tabell 4 nedan) har varit relativt jämn mellan åren, där särskilt åtgärder vid allvarlig störning i ekonomin tar större utrymme under 2021 och 2023. Detta återspeglar utbetalningar av särskilda krisstöd.

Tabell 4 Syfte med utbetalt stöd i Sverige årligen, totalt 2020–2023, miljoner euro

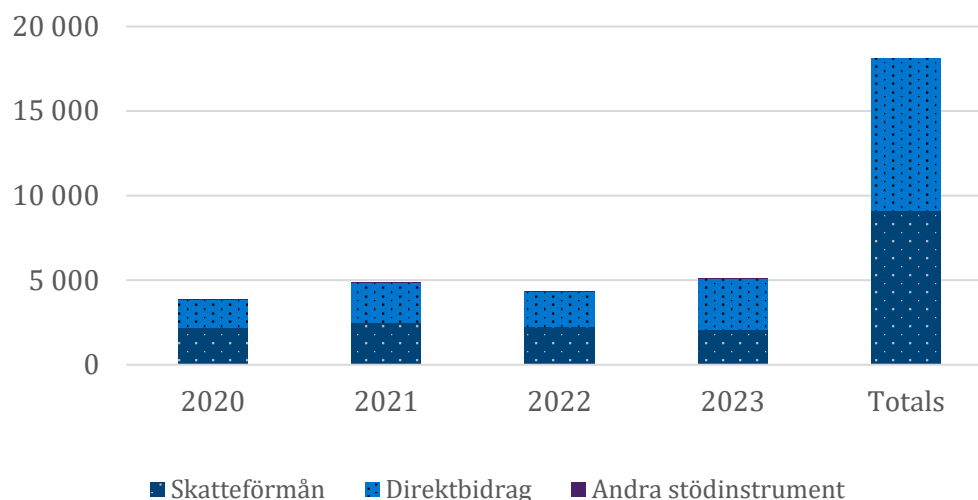
3.2.4 Skatteförmåner och direkta bidrag utgör jämnstora delar

Stödinstrument delas ofta upp i direktbidrag och skatteförmåner. I Tabell 5 nedan visas fördelningen mellan dessa, avseende utbetalt stöd 2020–2023. ”Andra stödinstrument” är i regel en mix av olika stödåtgärder.

En central slutsats är att direktbidrag och skatteförmåner utgör i princip helt jämnvärdiga delar under tidsperioden. I en studie för Svenskt Näringsliv³¹ år 2020 var en av slutsatserna att skattestöd utgjorde 81 procent av det samlade statsstödet i Sverige (mätperiod 2011–2018), vilket alltså inte ser ut att gälla längre. Sannolikt är en bidragande orsak att de förenklade stödramverken (t.ex. TCF/TCTF) har underlättat direkt stödgivning till företag.

³¹ Svenskt Näringsliv (2020), Statsstöd i Sverige jämfört med EU – Ligger Sverige på en lägre nivå?

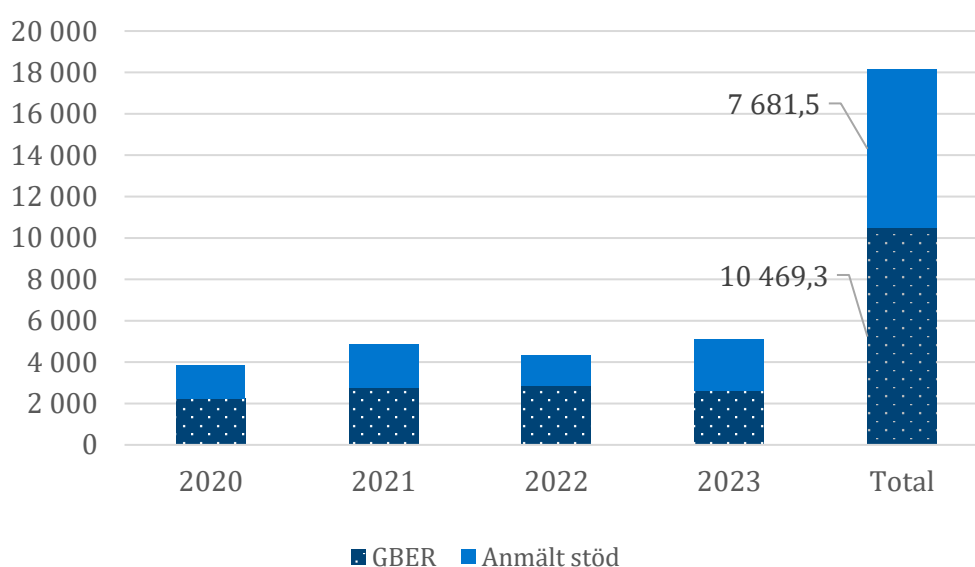
Tabell 5 Årligt utbetalt statsstöd i Sverige för respektive stödinstrument, 2020–2023, miljoner euro

3.2.5 Mest statsstöd genom GBER men andelen anmält stöd har ökat

Vad gäller ärendetyp för utbetalt statsstöd i Sverige har mest statsstöd utbetalats genom GBER, men tendensen är att andelen anmält/notifierat stöd (i regel större stöd) ökat 2020–2023. Detta syns särskilt under 2021 och 2023. Även detta kan sannolikt förklaras av att de förenklade stödramverken har använts, eftersom dessa stöd behöver anmälas till EU-kommissionen. Det kan även förklaras av att svenska aktörer i större mån deltar i strategiska projekt inom andra stödramverk som behöver notifieras, exempelvis CEEAG och IPCEI.

Tabell 6 Ärendetyp för utbetalt statsstöd i Sverige, totalt 2020–2023, miljoner euro

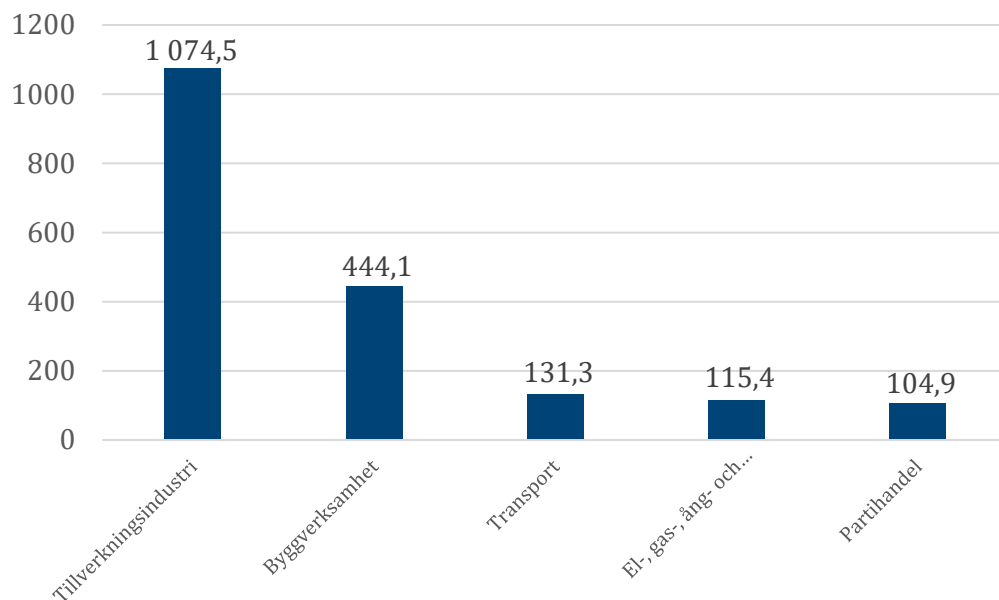

3.2.6 Mest stöd beviljat till tillverkningsindustrin och byggverksamhet

I Sverige har mest statsstöd beviljats till Tillverkningsindustrin och Byggverksamhet (Tabell 7 nedan). Tillverkningsindustrin är även den mest frekvent förekommande största sektorn i jämförelseländerna (se vidare under 3.3). Det är en kapitalintensiv sektor som också adresseras tydligt av bland annat EU:s förenklade stödramverk. I

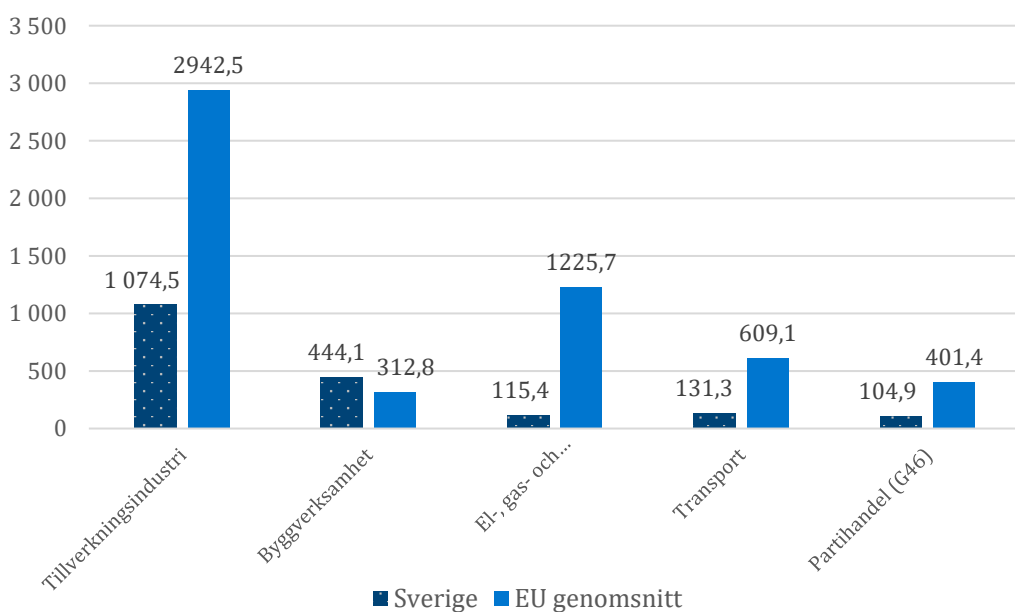
stödet till Byggverksamhet ingår bland annat statliga investeringsstöd för hyresbostäder.³²

Tabell 7 Sektorer med mest beviljat statsstöd i Sverige, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

I jämförelse med EU-snittet inom respektive sektor kan noteras att Sverige ligger relativt långt under snittet inom samtliga områden, undantaget Byggverksamhet där Sverige ligger något över EU-genomsnittet för beviljade stöd.

Tabell 8 Sektorer med mest beviljat statsstöd i Sverige jämfört med EU-snittet, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

³² Boverket.se, Statliga investeringsstöd för hyresbostäder.

Case: HYBRIT – ett samarbete för grön ståltillverkning med stöd från EU

2016 startade de svenska bolagen SSAB, LKAB och Vattenfall ett samarbete för att skapa HYBRIT – ett initiativ med målet att revolutionera ståltillverkningen. Samarbetet syftar till att ersätta koks, som konventionellt används för järnmalmsbaserad stålframställning, med fossilfritt genererad el samt grönt väte. Samarbetet har fått statligt stöd från bland annat Industriklivet med ca 3,1 miljarder kronor samt stöd från EU:s Innovationsfond med ca 1,4 miljarder kronor.

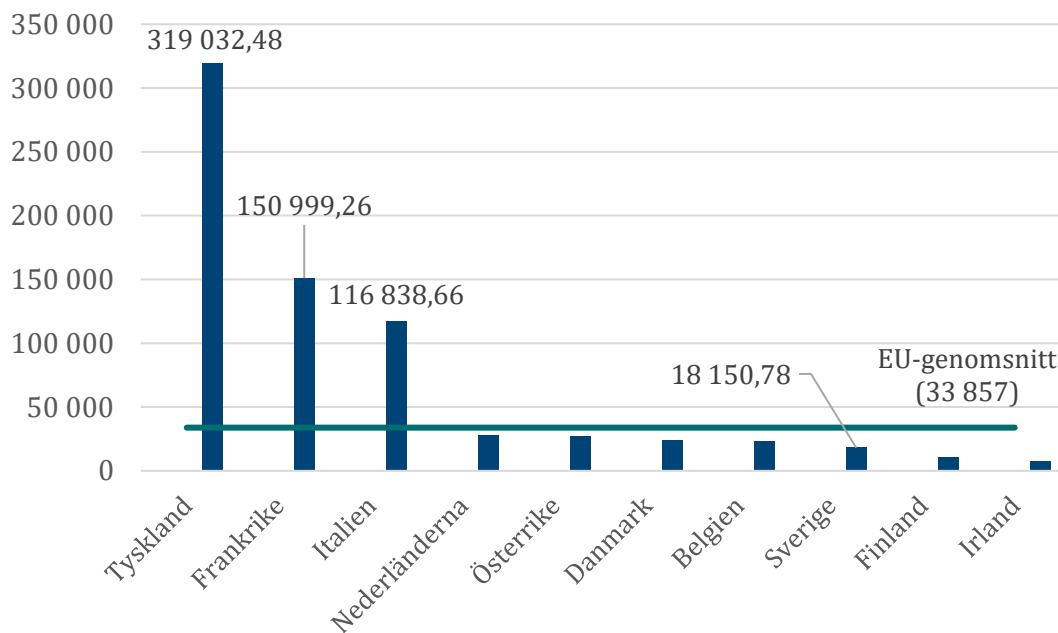
Stödmässig grund: EUF-fördraget Artikel 107 (3b) och IPCEI-ramverket.

3.3 Statsstödsanvändning i jämförelseländerna

3.3.1 Mest utbetalt statsstöd till Tyskland, Frankrike och Italien – Sverige under EU-genomsnittet

Mest statsstöd, totalt sett bland jämförelseländerna, har utbetalats till Tyskland, Frankrike och Italien, enligt nedan. Därefter är det ett relativt stort glapp till övriga länder inklusive Sverige. Sverige ligger under EU-genomsnittet för utbetalt statsstöd 2020–2023. Detta skiljer sig från tidigare nämnd studie för Svenskt Näringsliv (2020) där Sverige låg i nivå med EU-genomsnittet, både i absoluta tal och mätt som andel av BNP (mätperiod 2011–2018, samma databaser har använts).³³ Det bör dock noteras att ett fåtal länder med mycket höga stöd drar upp EU-genomsnittet.

Tabell 9 Totalt utbetalt statsstöd 2020–2023, miljoner euro

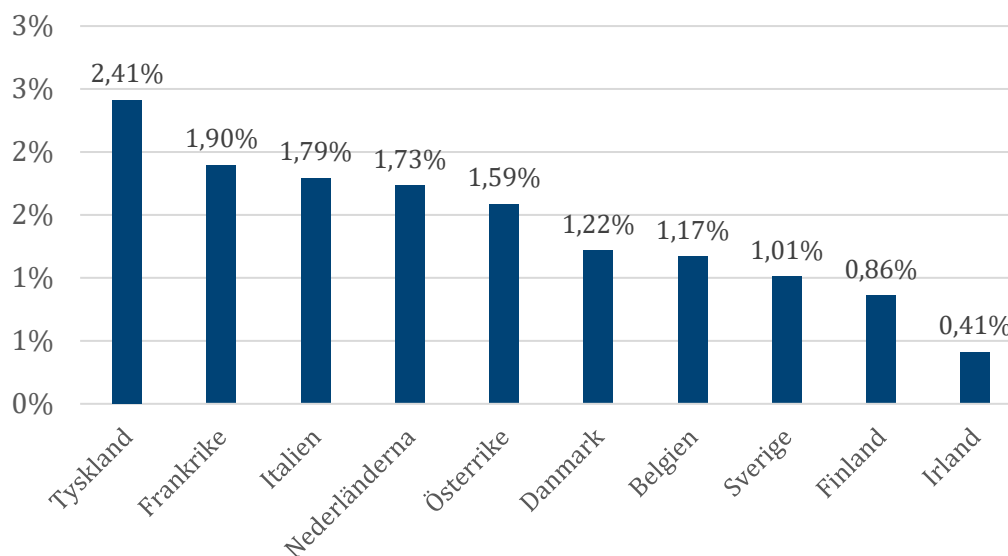

³³ Svenskt Näringsliv (2020), Statsstöd i Sverige jämfört med EU – Ligger Sverige på en lägre nivå?

3.3.2 Stora variationer i betydelsen av statsstöd som del av BNP

Det finns relativt stora variationer mellan jämförelseländerna sett till genomsnittligt utbetalt statsstöd som procent av nationell BNP under perioden 2020–2023. Tyskland, Frankrike och Italien har utbetalt mest statsstöd som andel av BNP bland jämförelseländerna. I Sverige utgör statsstöd ca 1 procent av BNP i snitt under perioden, vilket placerar Sverige som åtta av tio jämförelseländer.

Tabell 10 Utbetalt statsstöd som % av nationell BNP, årligt genomsnitt 2020–2023

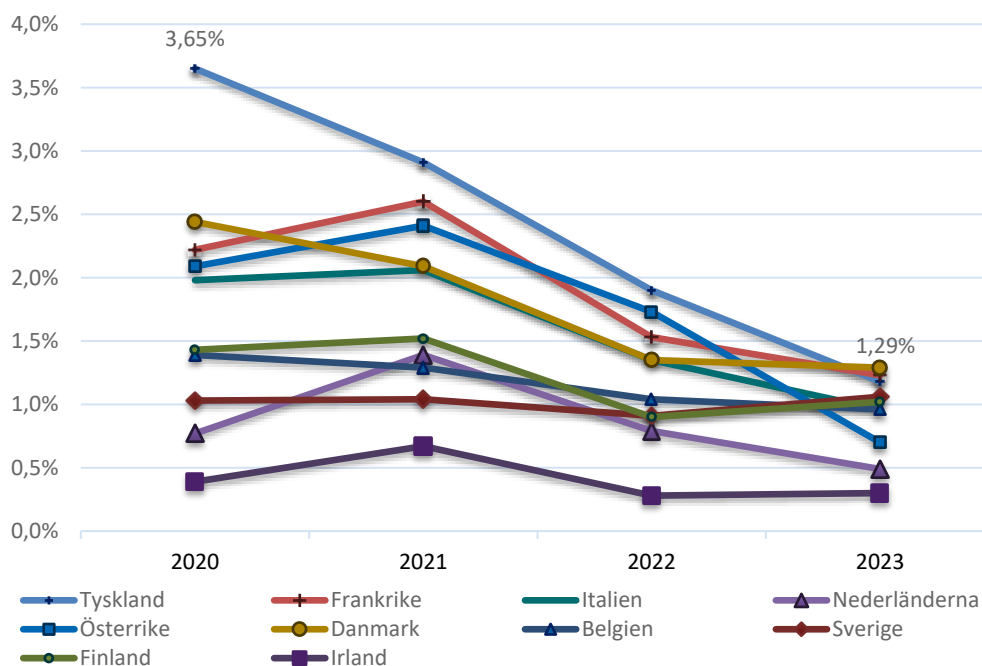
3.3.3 Trend att statsstödens betydelse som andel av BNP minskar

Sedan 2020 syns en tendens till minskad betydelse av statsstöd som andel av BNP i flera jämförelseländer (Tabell 11 nedan). Detta kan bland annat bero på att många stödåtgärder som infördes under pandemin och efterföljande kriser har fasats ut, samtidigt som BNP- och stödnivåer har rört sig mot normaliserade nivåer. I länder som Tyskland och Frankrike har statsstödens betydelse som del av BNP minskat relativt drastiskt sedan 2020 (från nivåer runt 2–3 procent). I Sverige har statsstödens betydelse som del av BNP i stället varit relativt konstant (runt 1 procent).

Detta kan jämföras med perioden innan 2020, där en uppskattning är att statsstöd utgjorde ca 0,7 – 1,0 procent av BNP i årligt genomsnitt i EU under 2010–2020. Från 2020 syns markant högre nivåer främst på grund av krisrelaterade stödpaket och förenklade stödramverk.³⁴

³⁴ Data från State Aid Scoreboard 2010–2020.

Tabell 11 Utbetalt statsstöd som % av nationell BNP, årligen 2020–2023

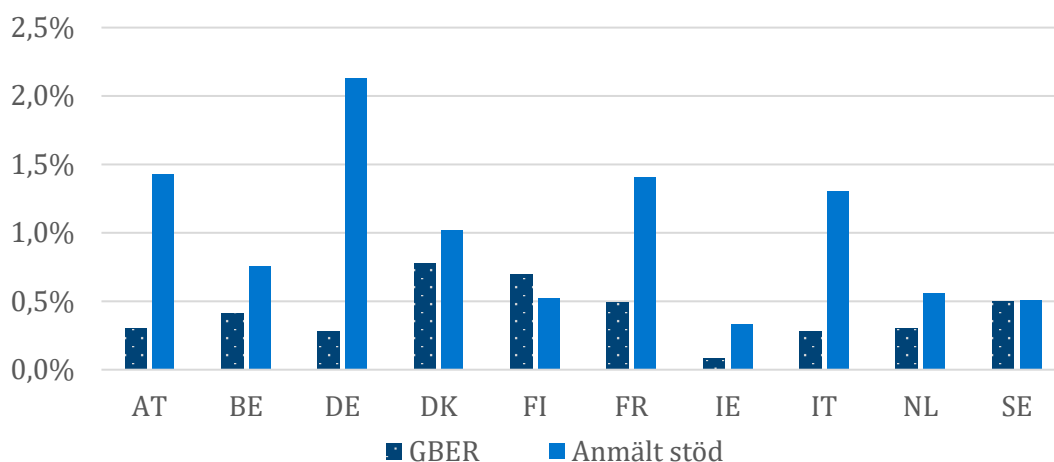

3.3.4 Anmält stöd utgör i flera länder en väsentligt större del av BNP än GBER-stöd

Vid en uppdelning i ärendetyper (Tabell 12 nedan) framgår att anmält stöd utgör en väsentligt större del av BNP än åtgärder inom GBER för flera jämförelseländer gällande utbetalt statsstöd, bland annat Tyskland, Frankrike, Italien och Österrike. I Sverige utgör GBER och anmält stöd relativt likvärdiga delar. En ökad andel anmält stöd tyder på att fler länder prioriterar större, strategiska projekt för exempelvis industriell omställning samtidigt som andelen mindre insatser inom GBER stagnerar eller minskar. Det är stöd inom framför allt riktlinjerna, IPCEI och TCTF/CISAF som behöver notifieras, varför det sannolikt är stöd enligt dessa ramverk som dragit upp nivåerna.

Större strategiska projekt tycks därmed prioriteras (och uppmuntras genom bland annat förenklade stödramverk) före mindre, löpande insatser för att stödja industrins omställning. De är åtminstone stödmässigt tydligt mer signifikanta.

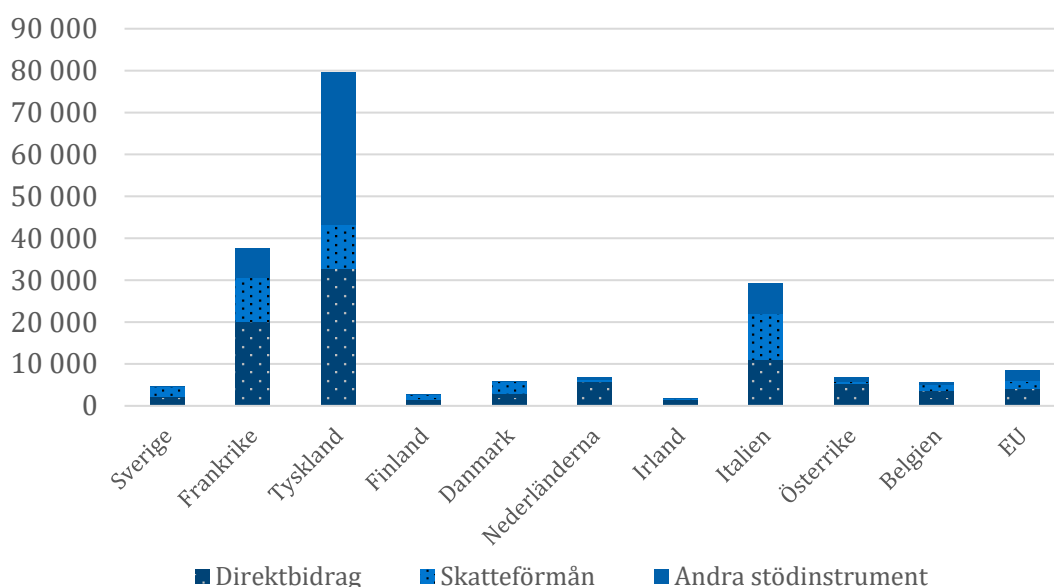
Tabell 12 Ärendetyp av utbetalt statsstöd som % av nationell BNP, årligt genomsnitt 2020–2023

3.3.5 Direkta bidrag det vanligaste stödinstrumentet i jämförelseländerna

Direktbidrag är det vanligaste stödinstrumentet i jämförelseländerna och som snitt inom EU. Även skatteförmåner utgör en väsentlig del av stödgivningen i bland annat Tyskland, Frankrike och Italien, men även Sverige och Danmark. ”Andra stödinstrument” är en restkategori som inkluderar stödformer som inte faller inom EU:s standardiserade huvudtyper – ofta komplexa, kombinerade eller specialdesignade stöd. Tysklands stora andel beror på att landet använder många sådana stödformer, särskilt via KfW (statlig utvecklingsbank) och olika sektorsspecifika program. Det kan exempelvis handla om subventionerade lån, kapitalinjektioner och olika hybrid-instrument.

Tabell 13 Utbetalt statsstöd för respektive stödinstrument, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

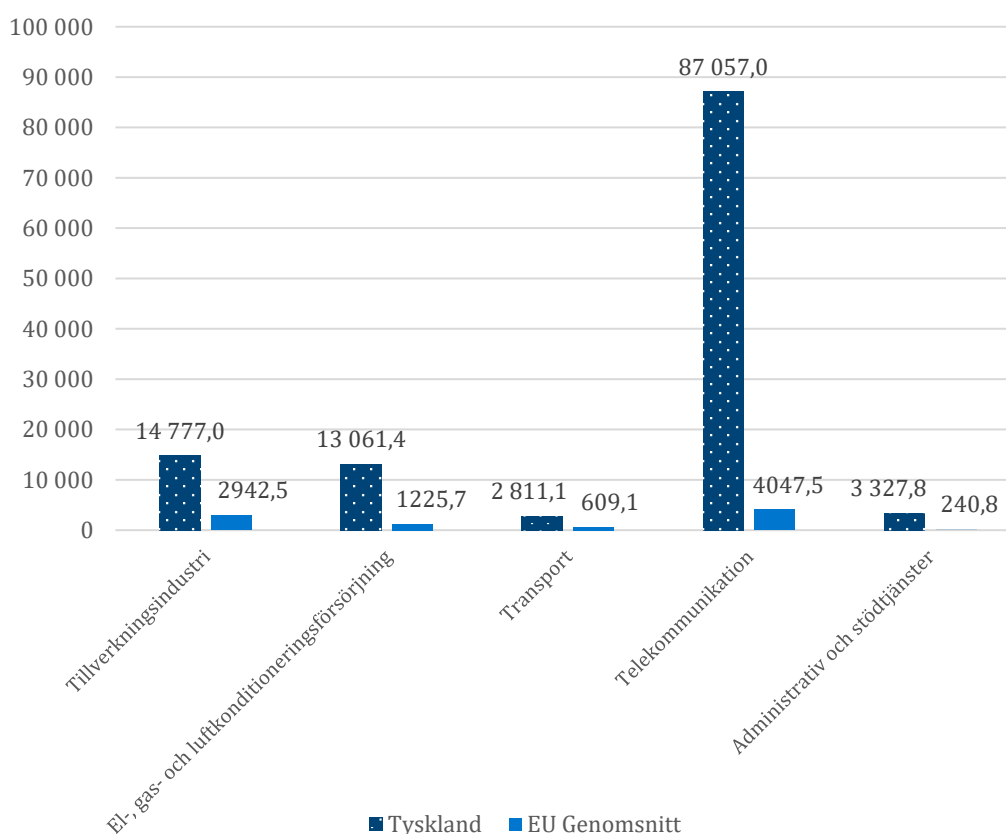
3.3.6 Tillverkningsindustrin vanligtvis största stödmottagande sektorn – Tyskland ett av fåtal undantag

Tillverkningsindustrin är den största stödmottagande sektorn i de flesta av jämförelseländerna (Sverige, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Österrike, Nederländerna). I två fall är Telekommunikation störst (Tyskland, Irland) samt i ett fall El-, gas- och luftkonditioneringsförsörjning (Belgien). Nedan ges nedslag för Tyskland, Frankrike och Belgien, som har olika största stödmottagande sektorer. Sverige redogjordes för under 3.2.6.

I Tyskland har överlägset mest stöd beviljats inom sektorn Telekommunikation. Detta kan bland annat förklaras av att digital infrastruktur kräver stora, riktade investeringar som ofta inte är lönsamma för privata aktörer, särskilt i glesbyggda områden (marknadsmislyckande). Telekomsektorn i Tyskland har fått stora statliga stöd under 2020–2023 för bland annat bredbands- och mobilutbyggnad, lån/subventioner och stöd för företagens digitalisering.³⁵

Det tyska stödet till sektorn Telekommunikation är ca 21 gånger större än EU-genomsnittet (som är ca 4048 miljoner euro).

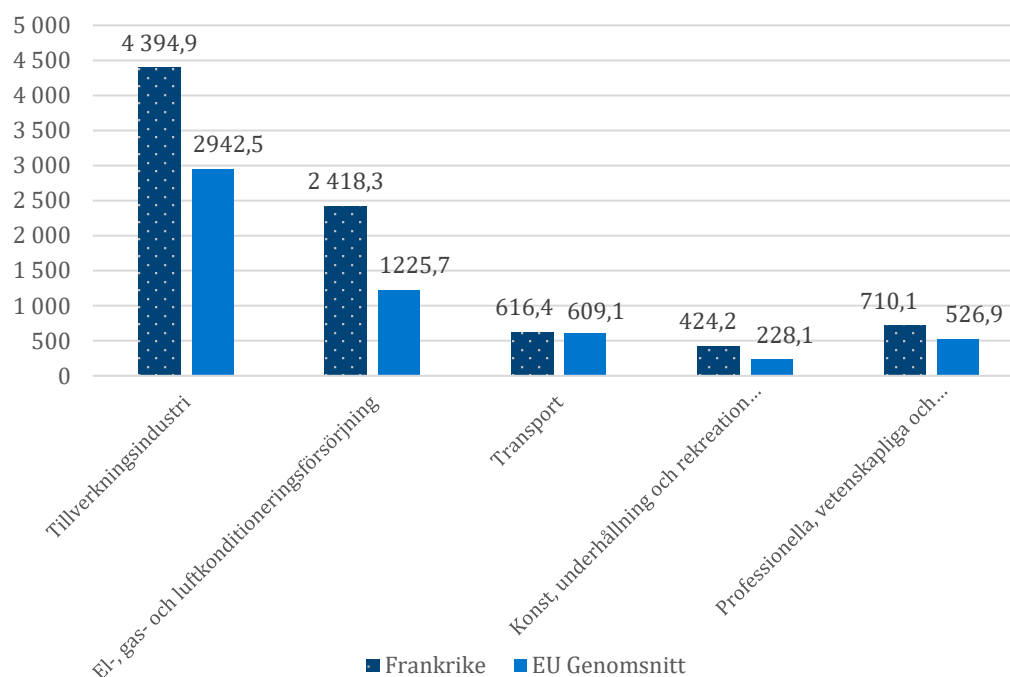
Tabell 14 Sektorer med mest beviljat statsstöd i **Tyskland**, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

³⁵ EU-kommissionen, Digital konnektivitet i Tyskland.

I Frankrike har mest stöd beviljats inom Tillverkningsindustri, där även El-, gas- och luftkonditioneringsförsörjning är en sektor som beviljats avsevärda stödmängder. Relaterat EU-genomsnittet har Frankrike ett högre årligt genomsnitt under perioden inom samtliga fem sektorer, särskilt inom tillverkningsindustri samt el och gas.

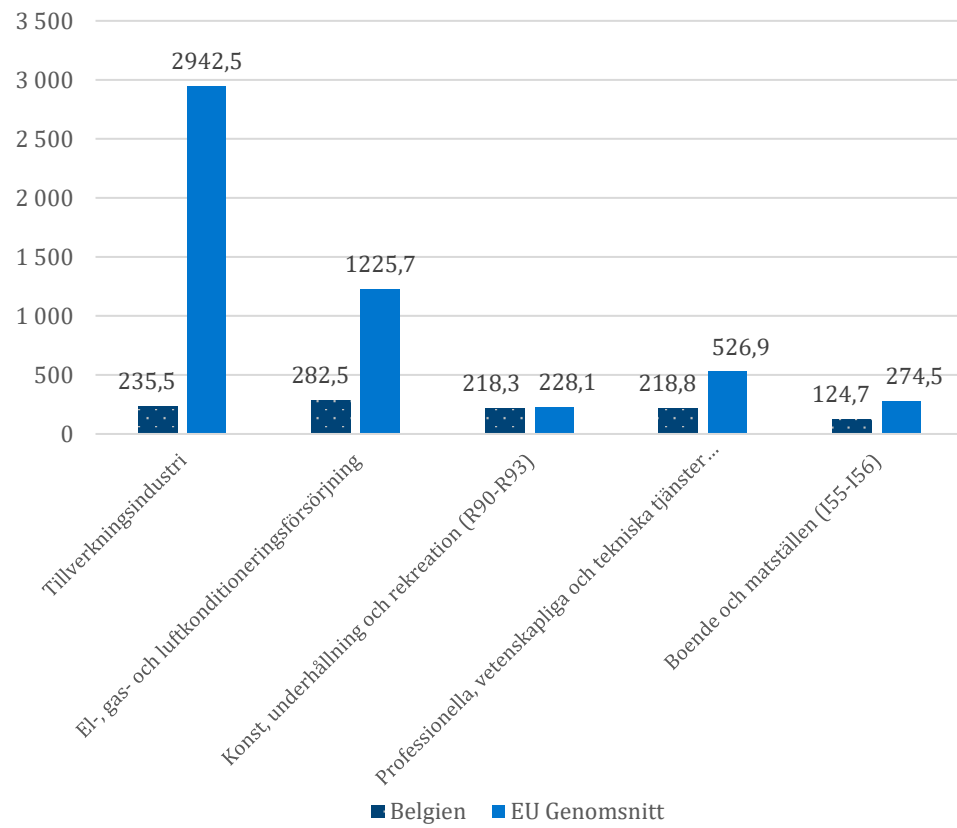
Tabell 15 Sektorer med mest beviljat statsstöd i **Frankrike**, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

I Belgien (Tabell 16 nedan) är fördelningen relativt jämn mellan de sektorer som beviljats mest stöd, men där El-, gas- och luftkonditionering är den sektor som beviljats mest stöd. Även Tillverkningsindustrin, Konst, underhållning och rekreation samt Professionella, vetenskapliga och tekniska tjänster har beviljats stöd på liknande nivåer. Belgien har en total stödgivning som ligger i nivå med den svenska, varför det är ett intressant exempel. Sverige beviljar nästan tio gånger mer stöd för tillverkningsindustrin än Belgien, samtidigt som Belgien beviljar dubbelt så mycket inom el och gas.³⁶ Belgien har en stödgivning som ligger under EU-genomsnittet för samtliga fem sektorer.

³⁶ EU-kommissionen, Commission approves €1.5 billion Belgian scheme to support energy suppliers.

Tabell 16 Sektorer med mest beviljat statsstöd i **Belgien**, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

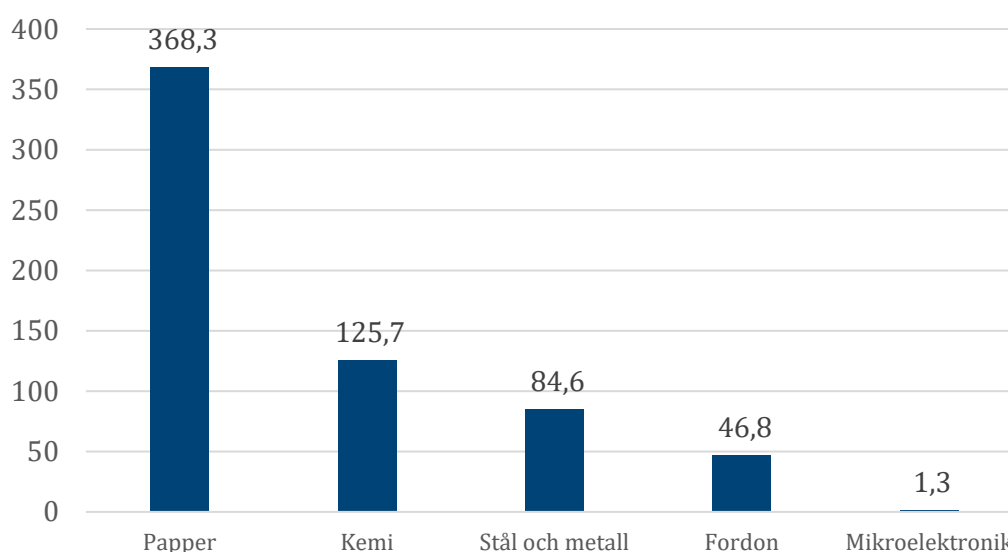
4 Hur används statsstöd inom viktiga teknikområden?

I kapitlet redogörs för i vilken utsträckning Sverige och andra EU-länder använt statsstöd inom sektorerna fordon, mikroelektronik, kemi, stål och metall samt papper. Vi analyserar varför fördelningen ser ut som den gör och illustrerar med ett antal exempel. Samma jämförelseländer används här som i föregående kapitel.

4.1 I Sverige har mest statsstöd beviljats till papperstillverkningssektorn

I Sverige har papperstillverkning beviljats mest medel av de valda sektorerna i årligt genomsnitt 2020–2023, följt av kemi samt stål och metall. En stor del av detta är sannolikt olika typer av elkostnadsstöd som beviljats under perioden och som bland annat omfattat pappers- och massaindustrin (en el- och processintensiv sektor). Papper var största stödmottagande sektor även i tidigare refererad studie för Svenskt Näringsliv som gjordes 2020, dvs. det har varit det under en längre tid.

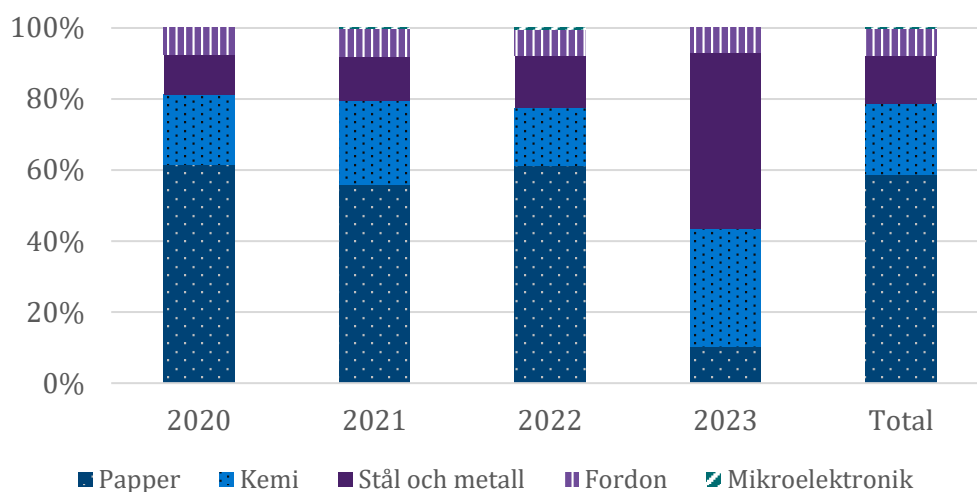
Tabell 17 Beviljat statsstöd i utvalda områden inom tillverkningssektorn, Sverige, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Fördelningen mellan områdena (Tabell 18 nedan) har varit relativt konstant sedan 2020, med undantag för 2023 där mest stöd fördelades till Stål och metall samt Kemi.

Att 2023 visar en förskjutning mot stål och metall är troligen en förändring driven av ambitioner för klimatneutral industri, behovet av stora investeringar i ny teknik, och att stål och metall betraktas som strategiskt viktigt för Sveriges framtida industri. Här ingår bland annat stöd motsvarande 3,1 miljarder kronor till Hybrit Development AB/LKAB för en demonstrationsanläggning för fossilfri järnsvamp.

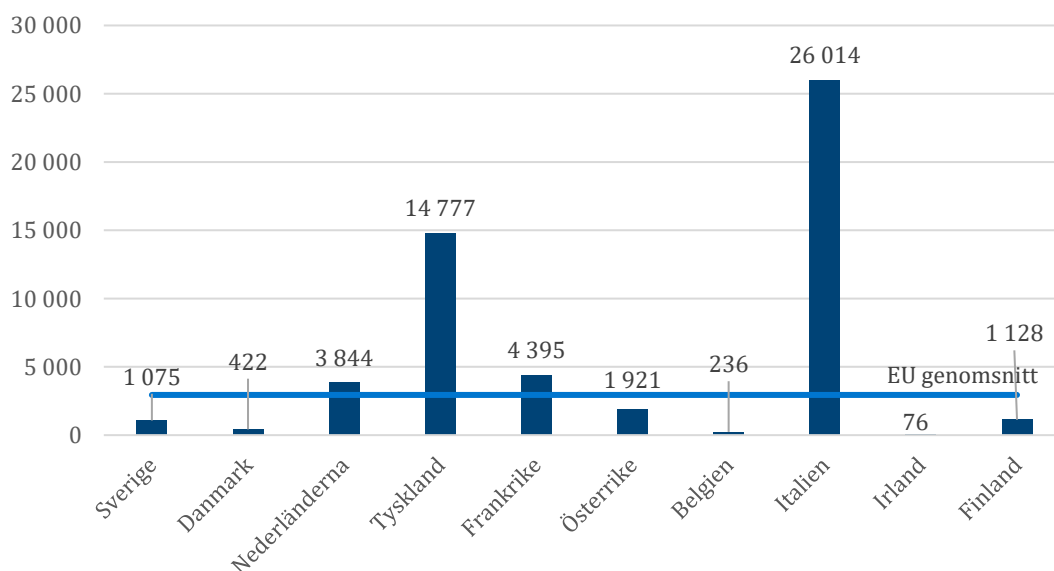
Tabell 18 Andel av beviljat statsstöd i utvalda områden inom tillverkningssektorn, Sverige, årligen, 2020–2023.

4.2 Italien och Tyskland har beviljat mest stöd till tillverkningsindustrin bland jämförelseländerna

Övergripande är det Italien och Tyskland som beviljat mest stöd till sin tillverkningsindustri, med ca 26 respektive 15 miljarder euro i årligt genomsnitt 2020-2023. Relativt långt därefter följer Frankrike och Nederländerna (runt 4 miljarder euro). Sverige ligger i skiktet därunder i nivå med Finland (runt 1 miljard euro) och beviljar därmed mer än dubbelt så mycket stöd som exempelvis Danmark till tillverkningsindustrin. Genomsnittet i EU är 2943 miljoner euro i årligt genomsnitt, dvs. knappa 3 miljarder euro.

Tabell 19 Beviljat statsstöd i den övergripande tillverkningsindustrin, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

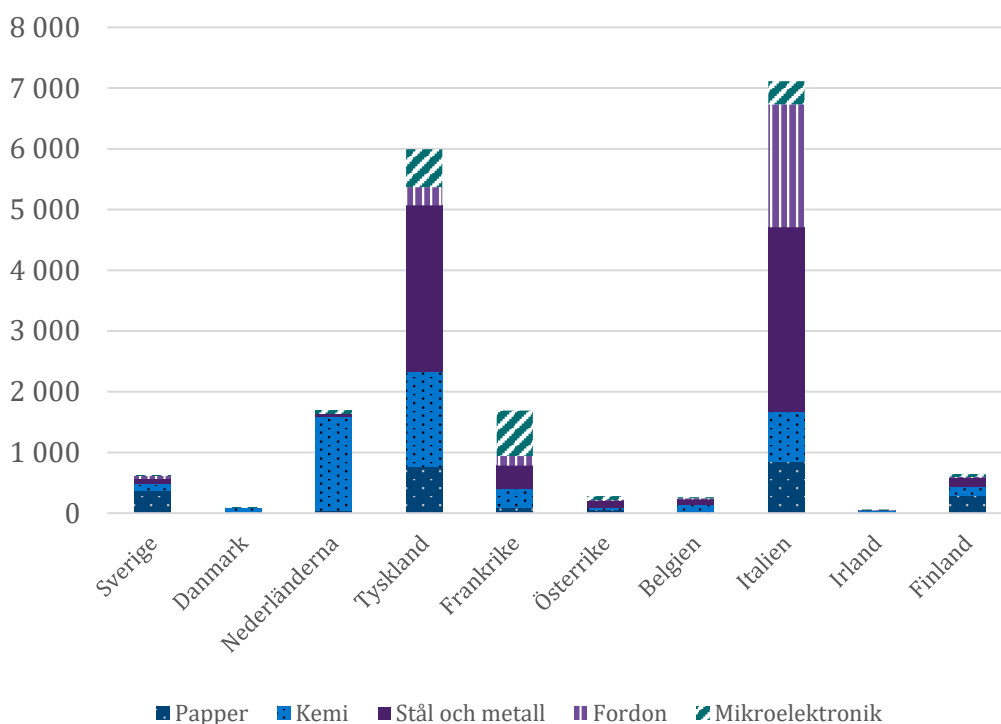

4.2.1 Inom tillverkningsindustrin har mest stöd beviljats stål och metall

Det råder stora variationer i hur fördelningen ser ut till valda områden (papper, kemi, stål och metall, fordon, mikroelektronik) inom tillverkningsindustrin,

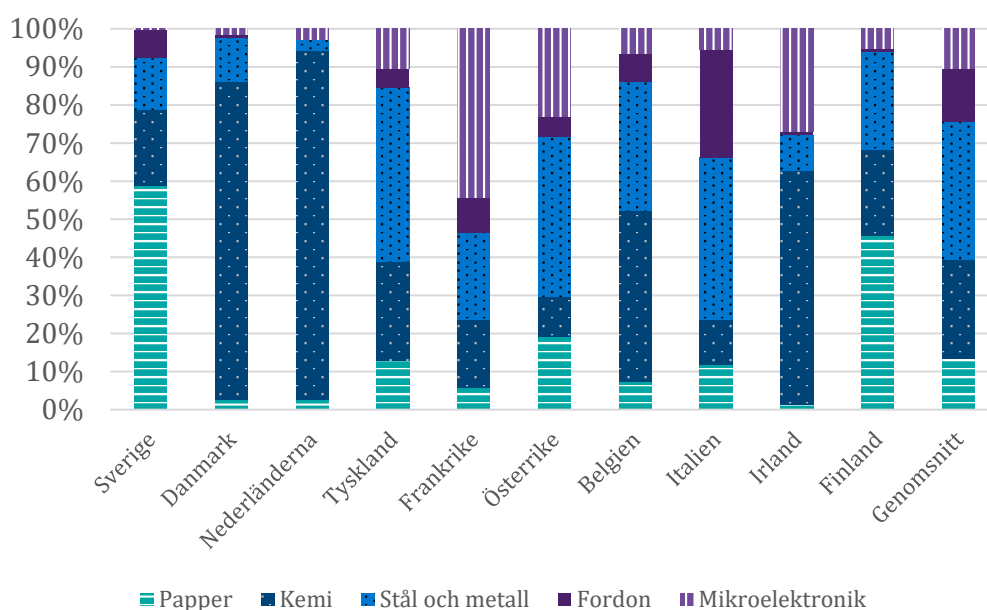
avseende beviljat stöd sedan 2020. I länderna med störst stödgivning (Tyskland och Italien) dominerar Stål och metall medan exempelvis Nederländerna har mest beviljat stöd inom Kemi och Frankrike har mest beviljat stöd inom Mikroelektronik.

Tabell 20 Beviljat statsstöd i utvalda områden inom tillverkningssektorn, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Nedan illustreras uppdelningen som andel av beviljat stöd till respektive område. Sverige sticker exempelvis ut som det land som har procentuellt störst stöd till Papperssektorn. I tabellen visas även ett genomsnitt för jämförelseländerna, där Stål och metall respektive Kemi är de områden med störst andel beviljat stöd.

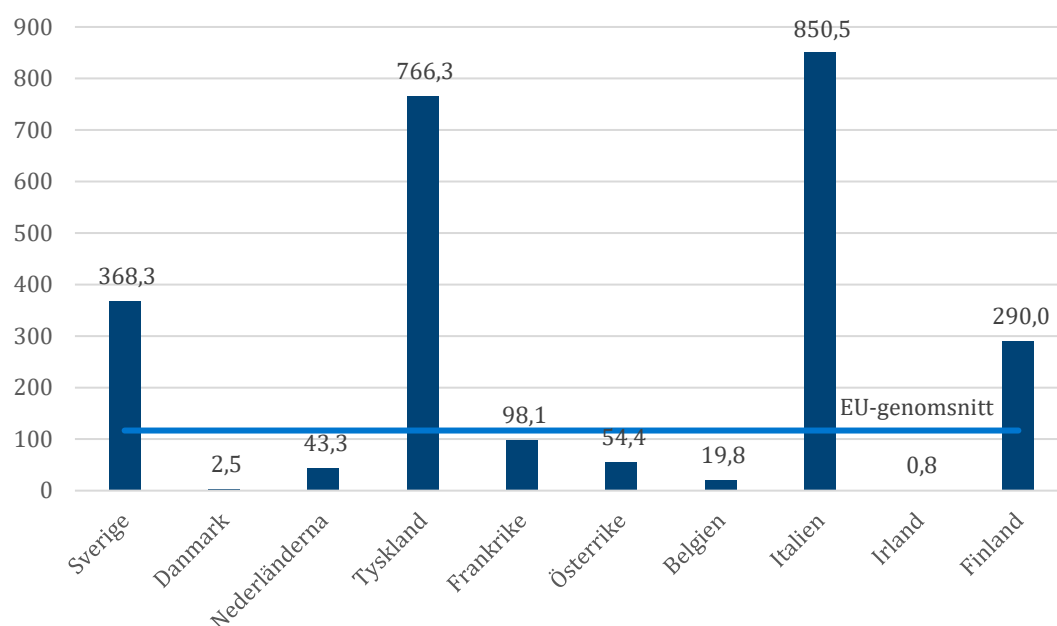
Tabell 21 Andel av beviljat statsstöd i utvalda områden inom tillverkningssektorn, 2020–2023

4.3 Italien och Tyskland har beviljat mest medel till papperstillverkning – även Sverige och Finland högt upp

Pappers- och massaindustrin är en central del av EU:s bioekonomi och det finns flera riktade stöd inom området. Italien och Tyskland har beviljat mest stöd årligen till området. Sverige ligger på tredjeplats bland jämförelseländerna, följt av Finland. Sveriges beviljade stöd om ca 368 miljoner euro i årligt genomsnitt är ca tre gånger så högt som EU-genomsnittet (som är ca 116 miljoner euro) och motsvarar uppskattningsvis ca 2 procent av Sveriges papperstillverkningsindustris årliga nettoomsättning.³⁷

Tabell 22 Beviljat statsstöd till papperstillverkningsindustrin, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Case: Stöd för bio-CCS genom omvänd auktion

EU-kommissionen godkände 2024 en svensk stödordning på 3 miljarder euro (ca 36 miljarder kronor) för avskiljning och lagring av koldioxid (CCS). Målet är att minska den koldioxid som frigörs vid förbränning eller bearbetning av biomassa. Åtgärden syftar till att göra CCS till ett verktyg för att begränsa klimatförändringarna.

Enligt stödordningen beviljas stödet genom ett konkurrensutsatt anbudsförfarande, med s.k. omvända auktioner som riktar sig till anläggningar som kan avskilja biogen CO₂. Stödet ges till det eller de företag som begär lägst ersättning per ton avskild och lagrad biogen koldioxid (kr/ton).³⁸

Stödmässig grund: CEEAG och i Sverige Förordningen 2024:626.

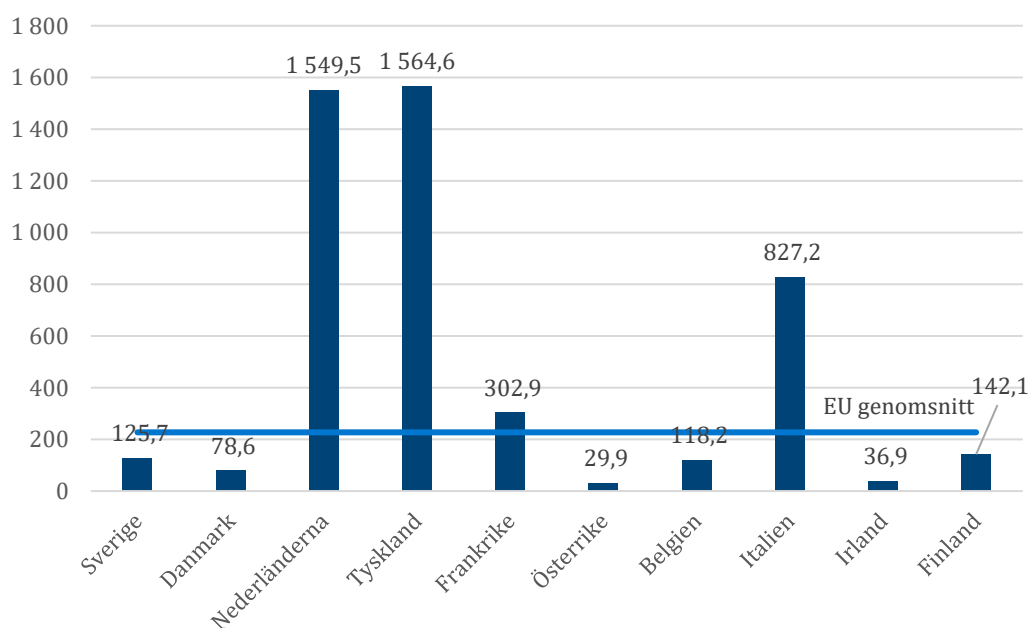
³⁷ Offentlig statistik (SCB) baserad på SNI 2007 2-siffernivå. Används för samtliga sektorer, 2023 års data. Datan är förknippad med osäkerhet då det handlar om beviljade stöd, men ger en fingervisning om storleksordningen.

³⁸ Energimyndigheten, Statligt stöd för Bio-CCS.

4.4 Tyskland och Nederländerna beviljar mest stöd inom kemikalieområdet

Kemisektorn är energiintensiv och pekas ofta ut som en central del av EU:s klimatutmaningar. Inom området är det Tyskland och Nederländerna följt av Italien som beviljat mest stöd. Sveriges beviljade stöd om ca 126 miljoner euro i årligt genomsnitt är under EU-genomsnittet (som är ca 227 miljoner euro) och motsvarar uppskattningsvis ca 1,1 procent av Sveriges kemikalietillverkningsindustris årliga nettoomsättning.

Tabell 23 Beviljat stöd i kemikalietillverkningsindustrin, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Case: Concrete Chemicals – Syntetiska flygbränslen (Tyskland, 2024)

Luftfarten kräver stora mängder gröna bränslen för att nå nettonoll. Stödet till Concrete Chemicals utgjordes av 350 miljoner euro i direkt investeringsstöd för en s.k. Power-to-Liquid-anläggning – en industriell anläggning som omvandlar elektricitet (power) till flytande bränslen (liquid), oftast syntetiska och klimatneutrala. Projektet syftar även till att bidra till EU:s ReFuelEU Aviation-mål.

Stödmässig grund: CEEAG – stöd till industriell klimatinnovation.

4.5 Inom stål- och metallindustrin beviljar Italien och Tyskland mest stöd

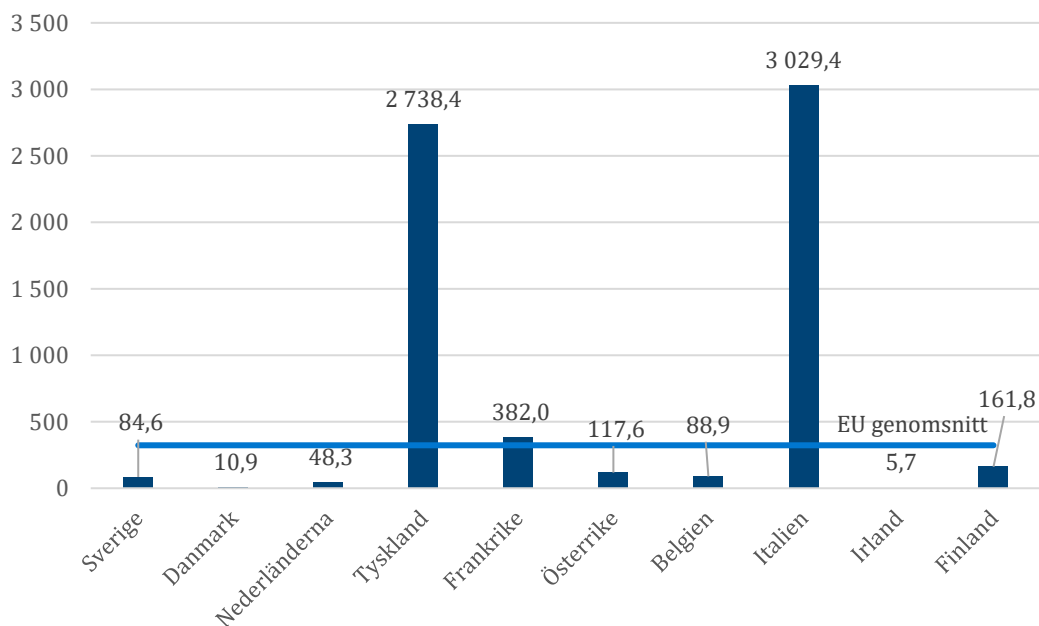
Italien och Tyskland har beviljat överlägset mest stöd till stål- och metallindustrin, följt av Frankrike (Tabell 24 nedan). Italien har beviljat statsstöd till stål- och metallindustrin bland annat för att rädda och omstrukturera stålverk, säkra jobb, möta miljökrav och kompensera för energikostnader.³⁹ I Tyskland har stora stöd

³⁹ Se bland annat CORDIS (2022), EU Approves Aid for Italian Steel Companies.

bland annat gått till grön omställning och dit relaterade utvecklingsprojekt (se exempel på case nedan).

Sveriges beviljade stöd om ca 85 miljoner euro i årligt genomsnitt är under EU-genomsnittet (som är ca 323 miljoner euro) och motsvarar uppskattningsvis ca 0,4 procent av Sveriges stål- och metallindustris årliga nettoomsättning.

Tabell 24 Beviljat statsstöd i stål- och metalltillverkningsindustrin, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Case: Thyssenkrupp – Vätgasbaserad stålproduktion (Tyskland, 2023)

Tysk industri driver på för en snabb vätgasbaserad omställning av sin stålproduktion. Stöd om ca 2 miljarder euro till företaget Thyssenkrupp AG för att gradvis övergå till grön vätgas, visa teknisk skalbarhet och bidra till kunskapsspridning. Ett av Europas största klimatrelaterade industriprojekt med statsstöd till grönt stål.

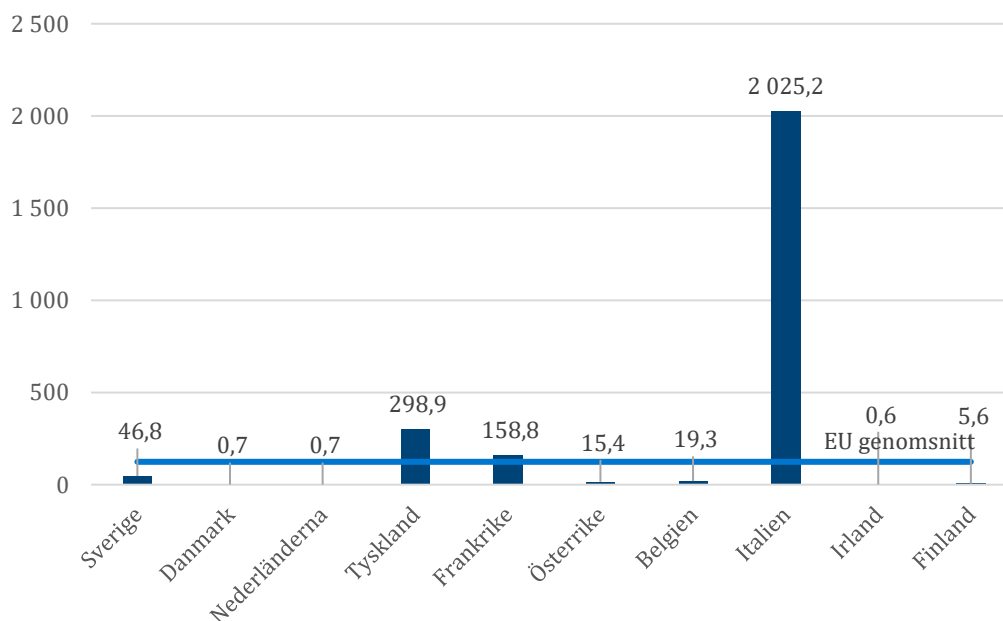
Stödmässig grund: CEEAG – stöd för innovativ klimatteknik.

4.6 Italien beviljar överlägset mest stöd till fordonssektorn

Italien beviljar mest stöd till fordonssektorn, följt av Tyskland och Frankrike på betydligt lägre nivåer (Tabell 25 nedan). Italien har allokerat stora resurser för omställning inom bilindustrin och konvertering mot lågemissionsfordon, bland annat genom ett nationellt fondprogram om 1 miljard euro/år till 2030.

Sveriges beviljade stöd om ca 47 miljoner euro i årligt genomsnitt är under EU-genomsnittet (som är ca 124 miljoner euro) och motsvarar uppskattningsvis ca 0,07 procent av Sveriges fordonstillverkningsindustris årliga nettoomsättning.

Tabell 25 Beviljat stöd i fordonstillverkningsindustrin, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Case: Envision AESC – Batteriproduktion (Frankrike, 2024)

En fransk batterisatsning från det globala företaget Envision AESC som bland annat syftar till att minska beroendet av Asien och stödja elfordonsomställningen. Stödet utgörs av ett direkt investeringsbidrag om ca 48 miljoner euro från franska staten för etablering av en avancerad batterifabrik.

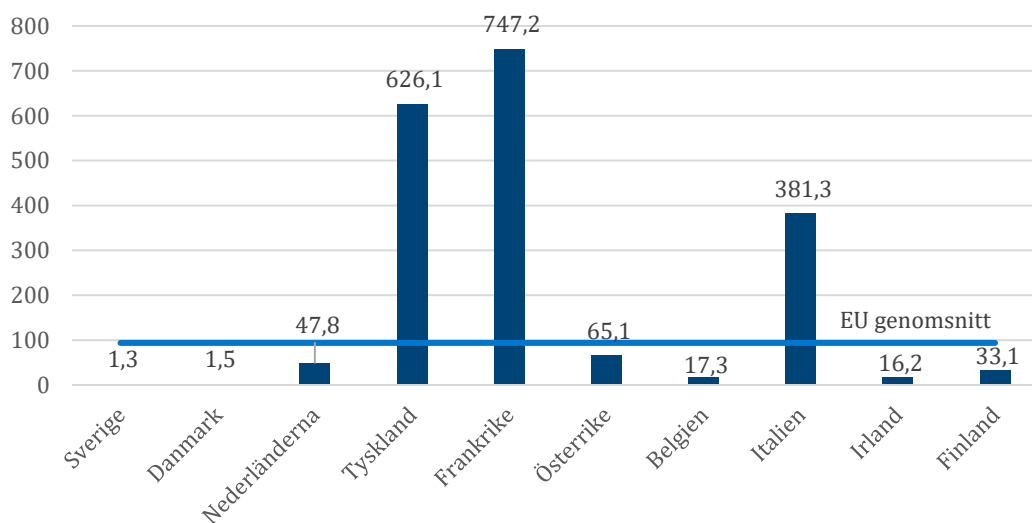
Stödmässig grund: Investeringsstöd enligt EU:s CEEAG-ramar.

4.7 Frankrike största stödgivare till mikroelektronik

Inom tillverkning av mikroelektronik har Frankrike beviljat mest statsstöd i snitt 2020–2023, följt av Tyskland och Italien. I de andra länderna är stödet till sektorn relativt litet. Frankrike har en industri- och innovationspolitisk ambition att satsa på mikroelektronik som strategisk sektor. När samtidigt EU:s regelverk för statsstöd ger särskilt utrymme för kritiska tekniker som mikroelektronik, har Frankrike aktivt kunnat nyttja detta för flera stora satsningar (se exempel på case nedan).

Sveriges beviljade stöd om ca 1,3 miljoner euro i årligt genomsnitt är under EU-genomsnittet (som är ca 93,8 miljoner euro) och motsvarar uppskattningsvis ca 0,02 procent av Sveriges mikroelektronikindustris årliga nettoomsättning.

Tabell 26 Beviljat statsstöd i tillverkningsindustrin för mikroelektronik, årligt genomsnitt 2020–2023, miljoner euro

Case: STMicroelectronics och GlobalFoundries – Halvledarfabrik (Frankrike, 2022)

Stöd till en ny fabrik för halvledartillverkning vid Crolles. Den franska staten beviljade stöd på 2,9 miljarder euro till fabriken för att underlätta investering och drift. Detta stöd är en del av Frankrikes bredare plan för mikroelektronik och halvledare under nationella insatser kopplade till European Chips Act och nationella industripolitiska strategier (bland annat "France 2030").

Stödmässig grund: EUF-fördraget 107.3 samt European Chips Act som fastställer särskilda villkor för offentliga stöd till halvledarproduktion.

Inom området mikroelektronik finns även flera exempel på planerade stödinsatser som sedan inte blivit av, av olika anledningar. Exempelvis har projektet ovan, halvledarfabriken i Crolles, blivit kraftigt försenad.⁴⁰ Ett annat exempel är företaget Intels planerade halvledarfabrik i Magdeburg, Tyskland, som skulle ha fått upp till 9,9 miljarder euro i tyska statsstöd, men som avbröts helt på grund av bland annat ekonomiska svårigheter och omstruktureringar inom företaget.⁴¹ Planerna väckte även viss kritik inom EU, bland annat från Sverige, om riskerna med så stora subventioner till privata företag.⁴²

Dessa utmaningar visar hur snabbt förutsättningarna kan ändras från det att statsstöd planeras och eventuellt beviljas, till att det ska realiseras. Global konkurrens och ekonomiska förutsättningar kopplat till exempelvis lokalisering är starkt påverkande faktorer i sammanhanget, liksom snabbt föränderliga och stundtals osäkra marknader inom området.

⁴⁰ Se bl.a. Elektroniktidningen (2025), ST och GlobalFoundries pausar planerna på fransk fabrik.

⁴¹ Se bl.a. Elektroniktidningen (2025), Intel skrotar Tysklandsplanerna.

⁴² Se bl.a. Dagens Industri (2023), Tyska miljarder till Intel väcker ilska.

5 Hur har de förenklade reglerna för statsstöd använts?

I kapitlet redogörs för vad Sverige, Tyskland, Frankrike och Italien har gett stöd till inom det förenklade stödramverket TCF/TCTF (Temporary Crisis Framework/Temporary Crisis and Transition Framework). Vi beskriver även varför länderna gjort dessa val och ger exempel på stödinsatser.

Även om TCF och TCTF formellt utgör separata ramverk, behandlas de i rapporten som funktionellt sammanhängande, där TCF fokuserade på akut krishantering och TCTF på den efterföljande omställningen. TCF infördes 2022 och övergick 2023 i TCTF. Härefter benämns det sammanhängande ramverket som *TCTF*.

5.1 TCTF är ett förenklat stödramverk för krishantering och grön omställning inom EU

TCTF gällde 2022–2024 och var ett förenklat stödramverk som initialt syftade till att hantera effekter av Ukrainakriget med tillhörande energikris och problem med leveranskedjor. Det möjliggjorde snabbare och mer flexibelt statligt stöd till företag som drabbats av kriser eller som behövde hjälp att investera i grön teknik och omställning. TCTF har möjliggjort för EU:s medlemsländer att reagera mer flexibelt på externa chocker samtidigt som möjligheter till miljö- och industristöd har öppnats upp. För medlemsländer och företag har det underlättat godkännande och genomförande av olika stödprogram.⁴³

TCTF har bland annat möjliggjort stöd till kompensation för höga energikostnader i företag och olika typer av stöd till grön teknik. TCTF har från och med 2025 (till 2030) ersatts av Given för en grön industri (CISAF) som renodlat fokuserar på stöd till grön industri, teknikproduktion och klimatneutralitet, snarare än krisåtgärder. Signifikant för TCTF är att ca 796 miljarder euro *beviljats* 2022–2024, men där endast ca 219 miljarder euro *utbetalats* till företag, dvs. ca 27 procent av stödet. Detta kan bland annat bero på fördröjningar i implementeringen eller stöd som beviljats men som företagen sedan inte kunnat realisera av olika skäl.

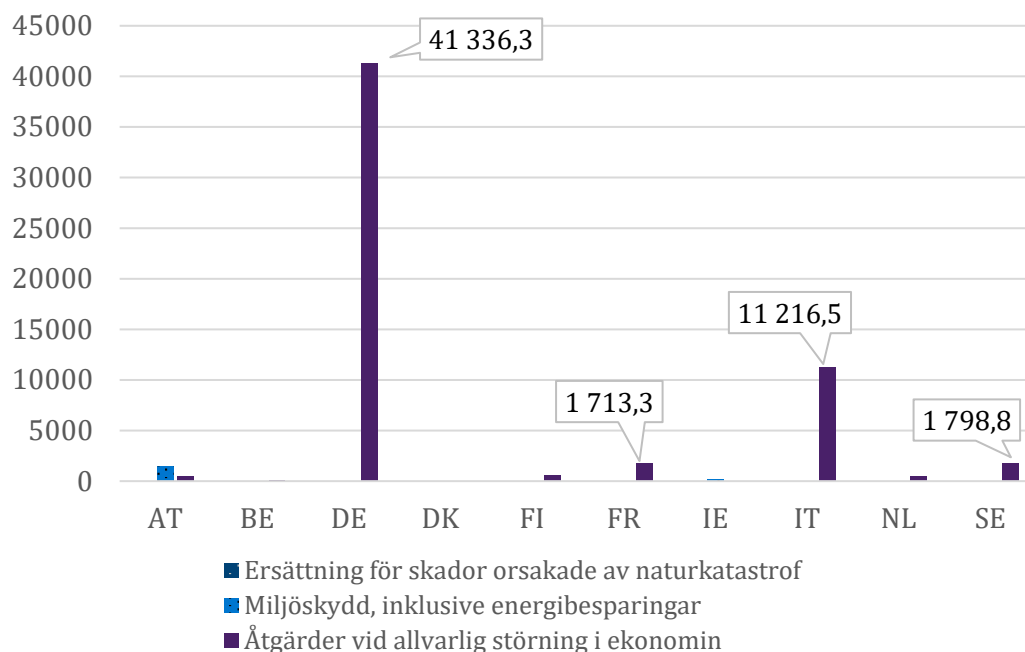
5.2 Mest TCTF-stöd har utbetalats till Tyskland och Italien – även Sverige relativt högt bland jämförelseländerna

Nedan framgår hur Sverige, Tyskland, Frankrike och Italien har utbetalat TCTF-stöd 2022–2023 och i vilket syfte (även relativt övriga jämförelseländer). Det vanligaste syftet är stöd för Åtgärder vid allvarlig störning i ekonomin, vilket i princip samtliga stöd gått till. Tyskland har utbetalat överlägset mest TCTF-stöd, ca 41 miljarder euro totalt. Italien har utbetalat ca 11 miljarder euro och Sverige och Frankrike runt ca 1,7 miljarder euro vardera. Att notera är att Sverige ligger på tredje plats av jämförelseländerna och är därmed ett av de länder som utbetalat mest stöd, även

⁴³ EU-kommissionen, Temporary Crisis and Transition Framework.

som andel av BNP (se 5.4), från TCTF. I Sverige har stöd inom TCTF primärt gått till elkostnadsstöd, exempelvis genom ett elstödsprogram i södra Sverige.⁴⁴

Tabell 27 Utbetalat TCTF-stöd och syfte, totalt 2022–2023, miljoner euro

Tyskland anser generellt att det behövs en proaktiv finansieringspolitik, inklusive statsstöd och fonder, för att säkerställa industrins konkurrenskraft och omställning.⁴⁵ Den tyska regeringen har sett TCTF som ett viktigt verktyg för att möjliggöra större stöd till produktion av transformativa tekniker som batterier, solpaneler, vindkraftverk med mera.⁴⁶ Landet har använt TCTF för flera stora stödprogram riktade mot dessa områden. Programmen har inkluderat bidrag, garantier och andra stödformer för investeringar i klimat- och nettonollteknik.

Anmärkningsvärt är att den tyska stödgivningen inom TCTF till stor del har koncentrerats till två energibolag, Uniper SE och SEFE GmbH, som tillsammans beviljats uppemot 80 procent av de tyska stöden som energirelaterade krisstöd i form av bland annat kapitalinjektioner och subventionerade lån och garantier.⁴⁷ De summor som nämns i sammanhanget (ca 49 miljarder euro till Uniper och ca 20 miljarder euro till SEFE) är dock *beviljade* stöd, och det saknas data för hur mycket som faktiskt har utbetalats. Därtill har båda bolagen betalat tillbaka delar av stödet till den tyska staten (Uniper ca 2,6 miljarder euro och SEFE ca 700 miljoner euro).⁴⁸

Stöden till Uniper och SEFE accepterades av EU som nödvändiga för att undvika allvarlig systemrisk i energimarknaden, men kritik har förekommit, framför allt mot

⁴⁴ EU-kommissionen, Commission approves €2.6 billion Swedish scheme.

⁴⁵ Tillväxtverket (2025), Vad innehåller egentligen industristrategier?

⁴⁶ BMWK.de (Federal Ministry for Economic Affairs and Energy).

⁴⁷ EU-kommissionen, State Aid Brief, juli 2023.

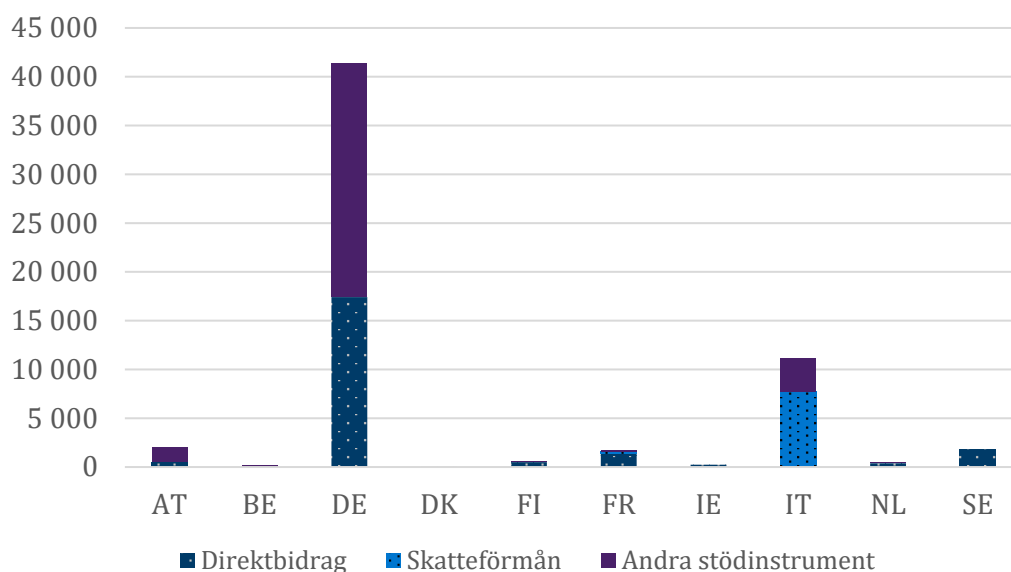
⁴⁸ Webbplatserna för Uniper SE respektive SEFE GmbH.

stödens storlek och risken för konkurrensnedvridning inom EU. Tyskland uppges ha lämnat mer energirelaterade krisstöd än övriga medlemsländer tillsammans.⁴⁹

5.3 Direkta stöd till företag vanligast inom TCTF

Direkta stöd till företag är den vanligast förekommande stödformen inom TCTF och även den enda stödformen i Sverige och Frankrike. I Tyskland och Italien framträder en större variation av stödinstrument, varav flera har redogjorts för under 5.2.

Tabell 28 Stödinstrument för utbetalt TCTF-stöd, totalt 2022–2023, miljoner euro

Som framgår av tabellen ovan har de italienska stöden till största del utformats som skatte- och avgiftsförmåner, vilket exempelvis handlat om nedsättningar av sociala avgifter, för att stimulera investering och sysselsättning i företag som bland annat driver industriell omställning.⁵⁰

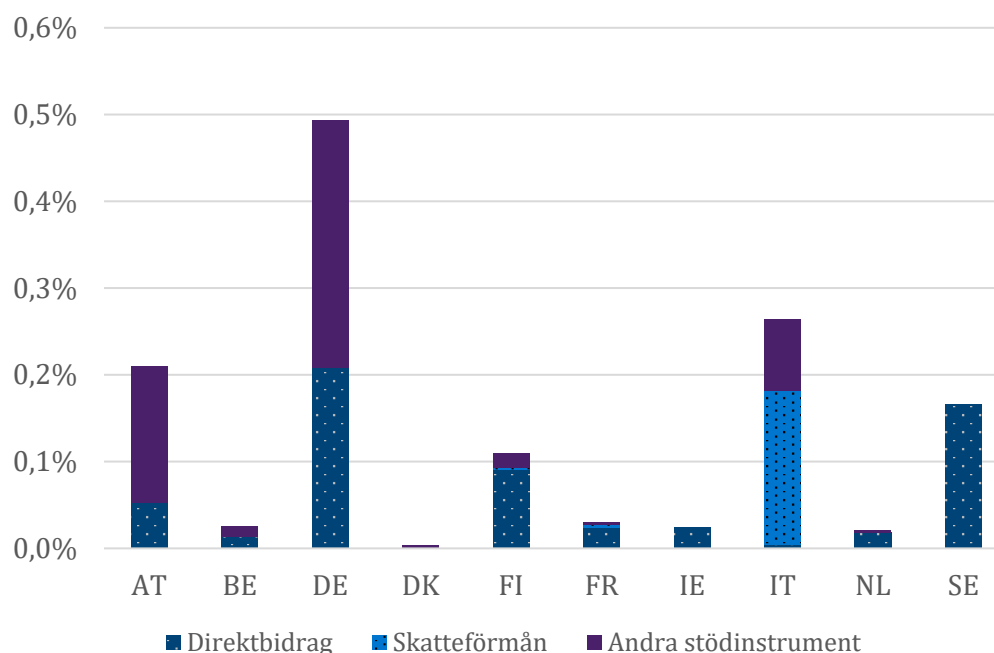
5.4 TCTF har utgjort en noterbar del av BNP i Tyskland men även i Italien och Sverige

För att relatera stödnivåer till storleken på respektive ekonomi sätts TCTF-stödet nedan i relation till BNP (Tabell 29). I Tyskland har i snitt TCTF-stöd utgjort ca 0,5 procent av landets BNP, vilket inte är ett oväsentligt ekonomiskt inslag. Även i Italien (0,26 procent) och Sverige (0,17 procent) har TCTF gjort visst ekonomiskt avtryck.

⁴⁹ Se bland annat Clean Energy Wire (2024), Germany accounted for more than half of industry subsidies granted in EU during energy crisis.

⁵⁰ EU-kommissionen (2023), TCTF: Exemption from social contributions for the hiring of beneficiaries of the citizens' income.

Tabell 29 Stödinstrument för utbetalt TCTF-stöd som procent av nationell BNP, årligt genomsnitt 2022–2023

Av de fyra jämförelseländerna ligger Frankrike längst ned vad gäller utbetalt TCTF-stöd som del av nationell BNP (ca 0,02 procent). Franska stöd inom TCTF har fokuserats till stöd för produktion av utrustning och kapacitet som främjar övergången till en nettonoll-ekonomi, inklusive stora program för elektrifiering av industriprocesser och ersättning av fossila bränslen med förnybar väte eller vätebaserade bränslen.⁵¹

5.5 Covid-relaterat stöd och "icke-krisstöd" har gjort störst avtryck i jämförelseländernas ekonomier

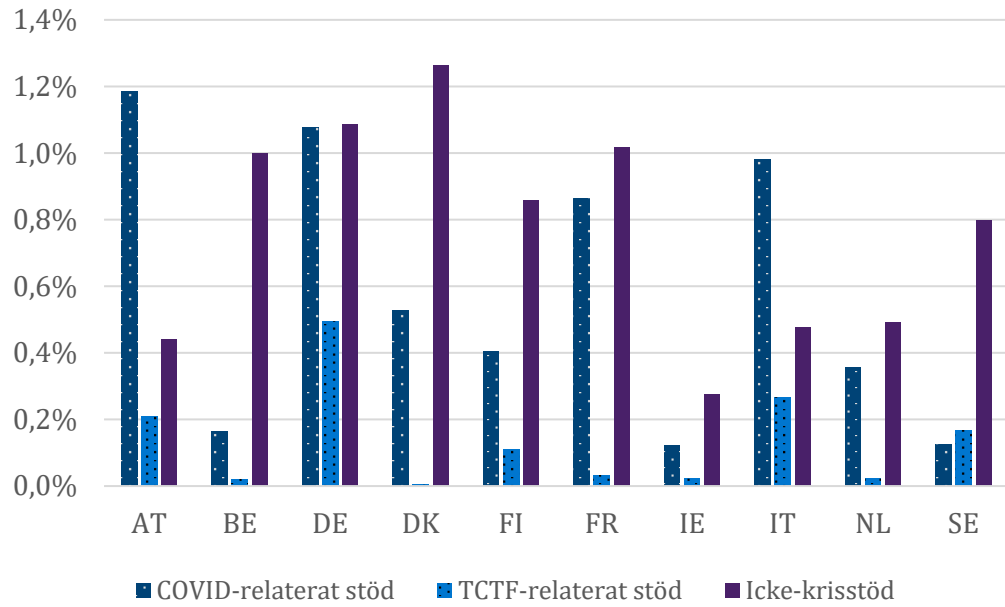
Förenklade stödramverk har som nämnts funnits både för att hantera effekterna av Covid (Covid TF) och sedan för att hantera effekterna av Ukrainakriget (TCF/TCTF). Det senare har även haft inslag av s.k. icke-krisstöd (gröna miljö- och industristöd).

Stöd med anledning av Covid respektive icke-krisstöd har överlag utgjort störst delar av nationell BNP under 2020-2023, enligt Tabell 30 nedan. I Sverige har icke-krisstöd utgjort en väsentligt mycket större del än olika krisstöd. I Tyskland och Frankrike utgör däremot Covid-stöd och icke-krisstöd i princip lika stora delar, samtidigt som Covid-stöd har varit det ekonomiskt mest väsentliga inslaget i Italien. Detta ger en indikation på hur viktiga olika krisstöd varit ekonomiskt för de olika jämförelseländerna, relativt hur de använt ramverkets övriga delar (icke-krisstöd).

Andra länder som sticker ut i sammanhanget är Österrike, där Covid-stöd utgjort knappa 1,2 procent av BNP och Danmark, där icke-krisstöd utgjort knappa 1,3 procent av BNP.

⁵¹ EU-kommissionen (2023), Commission approves €300 million French scheme to support investments in the use of solid recovered fuels to foster the transition to a net-zero economy.

Tabell 30 Stödtyp för utbetalt TCTF som procent av nationell BNP, årligt genomsnitt 2020–2023⁵²

⁵² Det årliga genomsnittet för COVID-relaterat stöd och icke-krisrelaterat stöd är räknat för 2020–2023 medan det årliga snittet för TCTF är räknat utifrån 2022–2023.

6 Hur ser stödet till nettonollteknik ut?

I kapitlet redogörs för i vilken utsträckning Sverige och andra EU-länder⁵³ lämnat statsstöd till tillverkningsprojekt av nettonollteknik (enligt EU:s 19 utpekade nettonolltekniker) sedan 2020. I kapitlet diskuteras även behovet av statsstöd för att öka tillgången till nettonollteknik i Sverige och EU samt huruvida Sverige bör använda statsstöd för att öka tillverkning av nettonollteknik i Sverige.

6.1 Ny EU-förordning om nettonollindustri för att skala upp produktionen av nyckeltekniker

EU-förordningen om nettonollindustri (2024/1735) började gälla i juni 2024. Enligt regeringen syftar förordningen till att skala upp produktionen av nyckeltekniker som är avgörande för att nå EU:s klimatmål.⁵⁴ Det ska ske genom att undanröja hinder och säkerställa goda förutsättningar för investeringar inom EU. Förordningen om nettonollindustri ska underlätta klimatomställningen och stärka EU:s motståndskraft. Den syftar specifikt till att stärka produktion av 19 strategiska nettonolltekniker, inklusive solceller, vindkraft, elektrolysörer, batterier med mera. Statligt stöd via bland annat CISAF ska underlätta investeringar i dessa tekniker.

6.1.1 Tillväxtverket, Vinnova och länsstyrelser har uppdrag som ska underlätta hanteringen av nettonollprojekt

Förordningen innebär att tillverkningsprojekt för nettonollteknik kan få erkännande som "strategiskt nettonollprojekt", vilket bland annat kan underlätta tillståndsprocessen genom kortare handläggningstider. Tillväxtverket har fått i uppdrag av regeringen att vara behörig myndighet för erkännande av strategiska nettonollprojekt i Sverige. Regeringen har även gett sex länsstyrelser i uppdrag att vara kontaktpunkter för tillståndsprocesser i enlighet med förordningen. Dessa ska underlätta och samordna tillståndsprocessen för nettonollprojekt.⁵⁵

I september 2025 fick Vinnova i regeringens uppdrag att föreslå en struktur för så kallade regulatoriska sandlådor för att främja utvecklingen av nettonollteknik i Sverige. Regulatoriska sandlådor är ett verktyg som möjliggör för företag att utveckla och testa innovativa produkter och tjänster genom bland annat tillfälliga undantag från regelverk. Uppdraget innebär att Vinnova, utifrån företagets behov, ska identifiera vilka policyområden som är aktuella för regulatoriska sandlådor för nettonollteknik.⁵⁶ Relevant i sammanhanget är även att Vinnova under 2025 inledde en satsning på s.k. excellenskluster för strategiska tekniker.⁵⁷

6.2 Över 200 miljoner euro årligen till nettonollteknik i Sverige

Eftersom nettonoll-förordningen är ny saknas i delar offentliga data som bryts enligt de olika nettonoll-teknikerna. Det är därmed svårt att ge exakta summor för dessa.

⁵³ Samma jämförelseländer som i kapitel 3 och 4.

⁵⁴ Regeringen.se, Satsning på utveckling av nettonollteknik och regelförenkling.

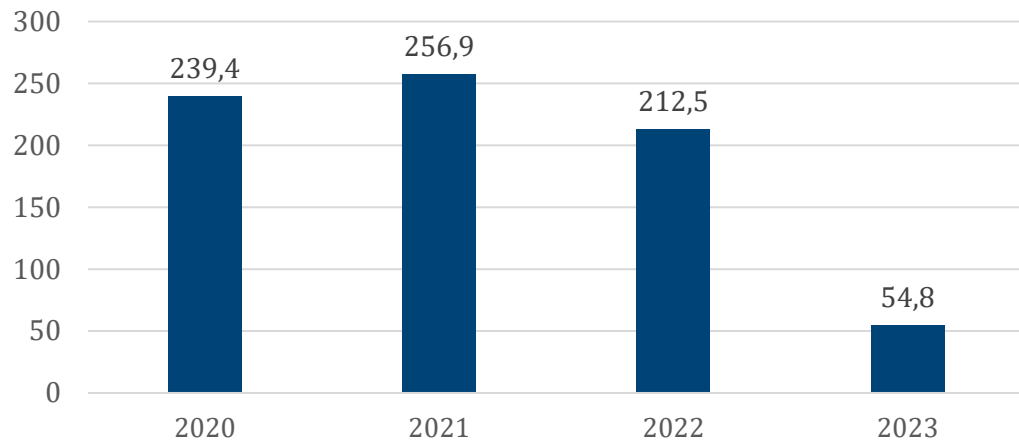
⁵⁵ Tillväxtverket.se, Nettonollteknik.

⁵⁶ Regeringen.se, Satsning på utveckling av nettonollteknik och regelförenkling.

⁵⁷ Vinnova.se, Excellenskluster.

Vår egen bearbetning av EU:s databas Transparency Award Module visar dock att Sverige totalt beviljat över 200 miljoner euro årligen för nettonollteknik inom tillverkningsindustrin 2020–2023 (totalt 763 miljoner euro under perioden). För 2023 är det sannolikt eftersläpningar i data som orsakar den relativt låga siffran.

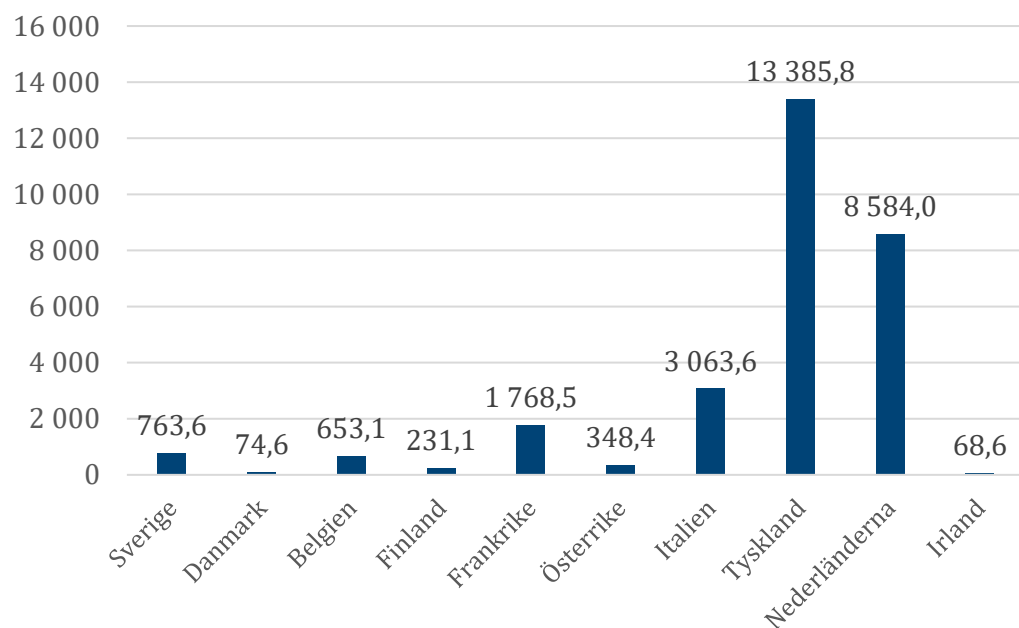
Tabell 31 Totalt beviljat statsstöd för nettonollteknik inom tillverkningsindustrin i Sverige, 2020–2023, miljoner euro

6.3 Tyskland och Nederländerna ger mest stöd till nettonollteknik

Tyskland (ca 13 miljarder euro) och Nederländerna (ca 8 miljarder euro) har beviljat mest stöd till nettonollteknik av jämförelseländerna. Även Italien (ca 3 miljarder euro) och Frankrike (ca 1,7 miljarder euro) står för väsentliga beviljade stöd. Sverige placerar sig strax därefter med femte mest stöd, i nivå med Belgien.

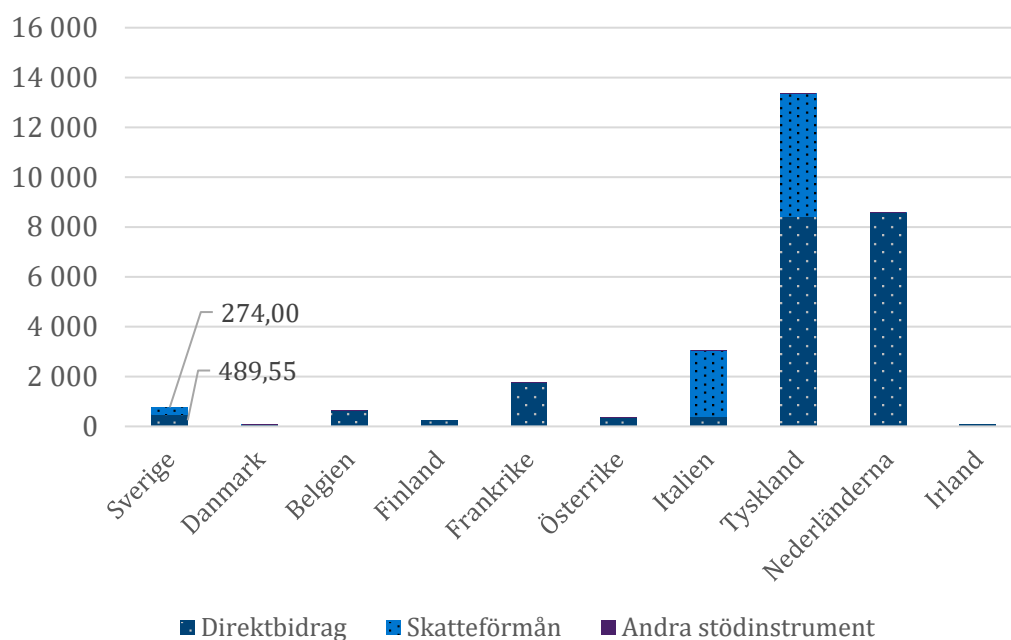
Tabell 32 Totalt beviljat statsstöd för nettonollteknik inom tillverkningsindustrin, 2020–2023, miljoner euro

6.4 Direkta bidrag det vanligaste stödinstrumentet till nettonollteknik

Det vanligaste stödinstrumentet avseende beviljade medel till nettonollteknik är direktbidrag. Även skatteförmåner utgör väsentliga delar särskilt i Italien och Tyskland. I Sverige har skatteförmåner använts i viss mån, motsvarande ca 36 procent (274 miljoner euro) av det svenska stödet till nettonollteknik, där resten, ca 490 miljoner euro, har utgjorts av direktbidrag.

Tabell 33 Beviljat statsstöd för nettonollteknik inom tillverkningsindustrin uppdelat i stödinstrument, totalt 2020–2023, miljoner euro

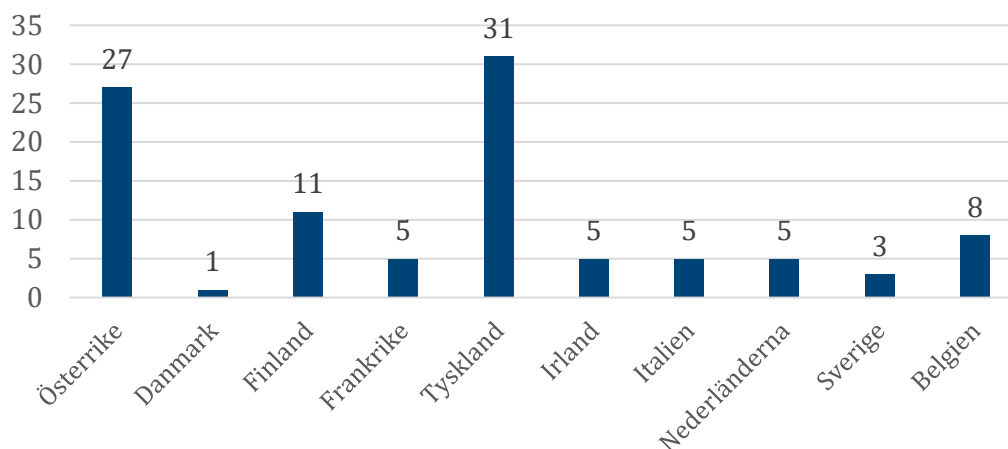
6.5 Flest policyinitiativ för nettonollteknik i Tyskland och Österrike

Förutom att se till hur mycket medel som hittills beviljats till nettonollteknik inom tillverkningsindustrin kan det vara intressant att se i vilken mån jämförelseländerna adresserar frågan politiskt, exempelvis genom olika policyinitiativ som explicit berör nettonollteknik och mer specifikt de 19 nettonollteknikerna. Det ger en bild av hur frågan prioriteras och vilka tekniker som ges störst utrymme policymässigt.

Av tabellen nedan framgår att Tyskland och Österrike har störst *antal* policyinitiativ för nettonoll, följt av Finland och Belgien. Sverige har tre registrerade initiativ inom området, där bland annat gröna kreditgarantier och Almi Invest Greentech Fund kan nämnas.⁵⁸

⁵⁸ Data från OECD-databasen STIP Compass för policys inom forskning, innovation och teknik, filtrerat på nettonoll. Databasen är inte standardiserad och framstår emellanåt som subjektiv, vilket innebär att information därifrån bör användas med viss försiktighet. Den är sannolikt inte heller uppdaterad med samtliga relevanta nettonollinitiativ.

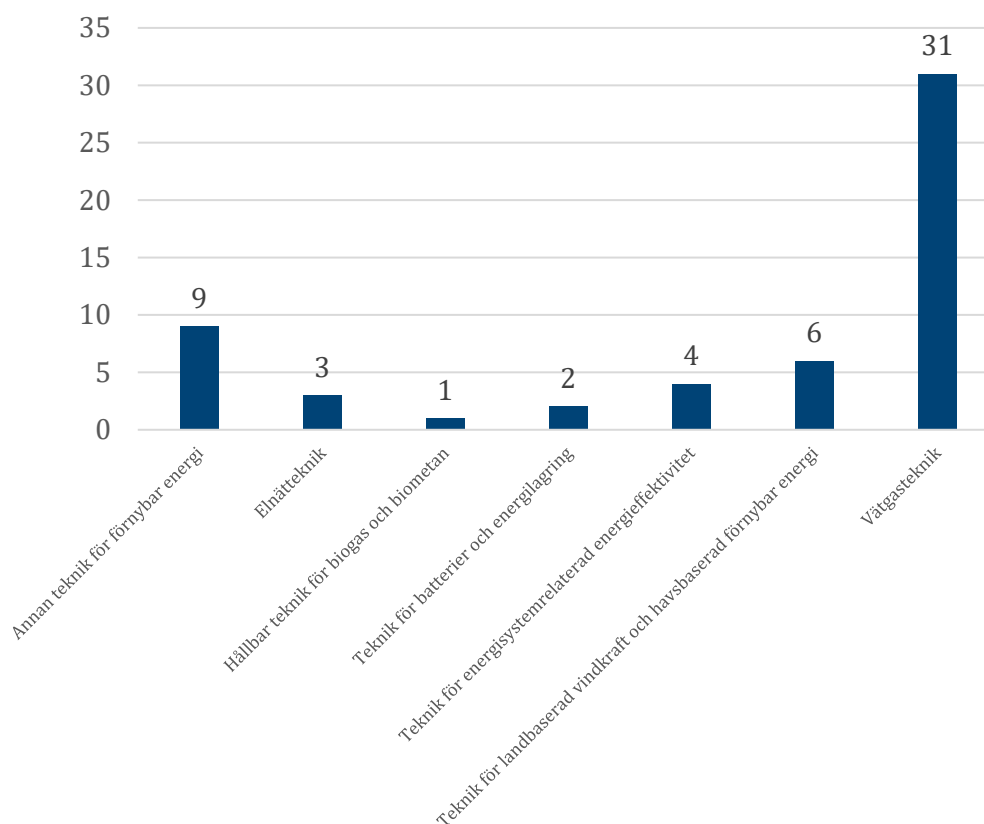
Tabell 34 Antal policyinitiativ för nettonoll inom forskning, innovation och teknik, 2016–2023

6.5.1 Policymässigt adresseras vätgasteknik i störst utsträckning

Sett till antal policyinitiativ som adresserar en *särskild nettonollteknik* framgår att Vätgasteknik är mest framträdande (31 policyinitiativ), tillsammans med Annan teknik för förnybar energi (9 initiativ) och Teknik för landbaserad vindkraft och havsbaserad förnybar energi (6 initiativ).⁵⁹

Tabell 35 Antal policyinitiativ riktade mot EU:s 19 nettonolltekniker i jämförelseländerna, 2016–2023

⁵⁹ Notera att ett policyinitiativ kan kategoriseras som flera av EU:s nettonolltekniker.

6.6 Hur omfattande är behovet av statsstöd för att öka tillgången till nettonollteknik i Sverige och i EU?

I avsnittet resoneras kring hur omfattande behovet av statsstöd är i Sverige och EU för att öka tillgången till nettonollteknik framöver. Analysen görs bland annat mot bakgrund av att målet enligt nettonoll-förordningen är att EU:s egen tillverkning av nettonollteknik ska täcka ca 40 procent av EU:s årliga driftsättningbehov senast år 2030.⁶⁰

6.6.1 Statligt stöd i flera fall nödvändigt för att möjliggöra uppskalning av nettonollteknik

Inom klimat- och energipolitiken har utgångspunkten länge varit att koldioxidprissättning kan styra fram teknikutveckling. I praktiken räcker dock detta sällan i tidiga skeden eftersom nya tekniker möter marknadsmisslyckanden så som höga initiala risker och kostnader, spridning av kunskap och lärande som inte fullt ut kan fångas av enskilda aktörer samt olika former av tekniska och infrastrukturella inlåsningar. Därför lyfts riktat statligt stöd ofta fram som nödvändigt för att möjliggöra forskning, demonstration och uppskalning av nettonollteknik.

6.6.2 Global konkurrens sätter press på ökade investeringar inom EU

Den s.k. Draghi-rapporten⁶¹, framtagen på uppdrag av EU-kommissionen, framhåller att EU möter en snabbt hårdnande global konkurrens där stater som Kina och USA använder omfattande subventioner för att bygga strategiska värdekedjor för nettonollteknik. Samtidigt är EU en av världens största marknader för tekniker som solcellsmoduler, vindkraft och elfordon, och har tidigare haft ett försprång i flera av dessa sektorer. Rapporten visar dock att försprånget inte har kunnat upprätthållas, och att EU i vissa fall, som för solcellsindustrin, redan har förlorat stora delar av sin tillverkningskapacitet till Kina.

Kinesiskt stöd till nettonoll-tillverkning har under lång tid varit dubbelt så högt som EU:s, mätt som andel av BNP. Samtidigt uppskattades USA:s Inflation Reduction Act ursprungligen tillföra motsvarande 40–250 miljarder USD i stöd för tillverkning av nettonollteknik och hade därmed kraftigt bidragit till att minska det amerikanska kostnadsgapet gentemot kinesiska producenter. Efter Trumps tillträde 2025 har dock delar av genomförandet pausats eller omprövats, vilket har skapat ökad politisk och regulatorisk osäkerhet kring hur stora delar av stöden som faktiskt kommer att realiseras framöver.

Subventionerna i andra delar av världen innebär att europeiska företag möter ett strukturellt produktionskostnadsgap. Draghi-rapporten bedömer att EU behöver 750–800 miljarder euro i årliga extra investeringar för försvar, digitalisering och klimatomställning, motsvarande 4,4–4,7 procent av BNP. Given för en ren industri⁶² pekar i samma riktning och anger att EU måste öka sina årliga investeringar med ytterligare cirka 480 miljarder euro inom energi, industriell innovation och transportsystem, samtidigt som statsstödsregler behöver förenklas och över 100 miljarder euro mobiliseras för att stärka tillverkningskapaciteten i Europa.

⁶⁰ EU-kommissionen, Net Zero Industry Act.

⁶¹ The Future of European Competitiveness (2024).

⁶² EU-kommissionen, Clean Industrial Deal.

Båda Draghi-rapporten och Given för en ren industri konstaterar att den privata sektorn inte kan bära huvuddelen av dessa investeringar. Offentliga insatser krävs därför längs hela kedjan – från forskning och innovation till demonstration, uppskalning och produktion – för att EU ska kunna utveckla och tillhandahålla nettonollteknik i en globalt konkurrensutsatt miljö.⁶³

Case: Skatteundantag för flytande biobränslen - Preem, Circle K med flera

Sverige ger full befrielse från energi- och koldioxidskatt för vissa rena och höginblandade flytande biobränslen (t.ex. HVO, höginblandad etanol). Syftet är att stimulera användningen av biobränslen i transportsektorn och därigenom minska utsläppen av växthusgaser och beroendet av fossila bränslen. Eftersom produktionskostnaderna för biobränslen är högre än för fossila motsvarigheter, hjälper skattebefrielsen (dvs. ett statsstöd) att göra dem ekonomiskt konkurrenskraftiga och locka investeringar i infrastruktur och fordon.

Stödmässig grund: CEEAG.

6.7 Hur bör Sverige använda statsstöd för att öka tillverkning av nettonollteknik i Sverige?

I avsnittet beskrivs hur Sverige kan använda statsstöd för att öka inhemsk och/eller attrahera ny tillverkning av nettonoll-teknik i Sverige.

6.7.1 Sverige kan fungera som föregångsland för nettonollteknik

Som beskrivits under 6.6 kan riktat stöd behövas för att hantera tidiga marknadsmisslyckanden och möjliggöra forskning, demonstration och uppskalning av nya tekniker. Ett argument för att ge statligt stöd i Sverige är att sådana satsningar kan bidra till att utveckla nettonolltekniker som sedan sprids globalt. På så sätt kan Sverige fungera som föregångsland och få en klimatpåverkan som vida överstiger de utsläppsminskningar som sker inom landets gränser.

Ett exempel är omställningen till grönt stål, där Hybrit-projektet, som både mottagit statligt stöd och delvis drivs av statligt ägda bolag, har visat att vätgasbaserad reduktion av järn är tekniskt och industriellt genomförbart. Det har i sin tur inspirerat flera aktörer i EU att följa efter. Ett annat exempel är bio-CCS, där Sverige tillsammans med bland andra Danmark ligger i framkant. Stockholm Exergi, som beviljats omkring 20 miljarder i statligt stöd, kommer bli ett av de första storskaliga projekten som demonstrerar en full bio-CCS-värdekedja, vilket kan minska osäkerhet och bana väg för ytterligare investeringar internationellt.

Enligt en rapport från Vinnova⁶⁴ har Sverige betydande styrkor i tidiga led i flera värdekedjor. Samtidigt är positionen svagare i de mest kapital- och volymtunga delarna, där investeringar, skalfördelar och tillgång till råvaror spelar större roll. Detta innebär både sårbarheter och möjligheter. En central fråga blir hur Sverige kan använda sina styrkor för att få mer inflytande i de delar av värdekedjorna där teknikkonvergensen avgör utvecklingen och konkurrenskraften.

⁶³ RISE (2025) på uppdrag av Startpoint.

⁶⁴ Vinnova (2025), Strategiska tekniker för Sverige.

6.7.2 Statsstöd kan behövas för att behålla industrin i landet – EU:s mer flexibla statsstödsregler en möjlighet

Ett annat argument för statsstöd, som utgår från konkurrenskraft snarare än klimatnytta, är att många nettonolltekniker sannolikt kommer dominera framtidens industri. Om Sverige inte stödjer sin industri på ett konkurrenskraftigt sätt riskerar produktion, investeringar och arbetstillfällen att flyttas till andra länder med mer aktiva industripolitiska strategier. Inom EU ger EU:s statsstödsregler ett visst skydd mot intern subventionskonkurrens, men dessa regler har, som nämnts, successivt blivit mer flexibla, vilket ökar risken för stödskillnader också mellan medlemsstater.

Järn- och stålsektorns omställning till grön stålproduktion illustrerar detta: medan Stegra och SSAB i Sverige har fått ca 1–4 procent av sina investeringskostnader för omställning täckta av statligt stöd, har tyska aktörer beviljats stöd som motsvarar ca 40–60 procent av deras investeringar.

6.7.3 Statsstöd innebär kostnader – viktigt med pricksäkra satsningar

Statsstöd innebär kostnader, antingen för staten eller, vid efterfrågestöd, för konsumenterna. Det är därför centralt att de satsade resurserna faktiskt bidrar till den utveckling som efterfrågas.

Ett återkommande problem i Sverige är att stöd införs, ändras eller avvecklas utan att stödets effekter på värdekedjor, handel och framtida produktionskapacitet tas tillräckligt väl i beaktande. Det är också viktigt att ta hänsyn till hur efterfrågestöd och investerings-/produktionsstöd påverkar utvecklingen olika. Eftersom många klimatrelaterade produkter handlas på en global marknad kan efterfrågestöd visserligen skapa efterfrågan, men utan att nödvändigtvis leda till inhemska investeringar. På motsvarande sätt kan produktionsstöd ge upphov till ökad produktion som främst exporteras. Om dessa samband inte beaktas riskerar statliga satsningar gynna utveckling eller produktion i andra länder snarare än i Sverige.

Ett exempel är reduktionsplikten. Reduktionsplikten infördes 2018 och ledde till en hög konsumtion av biodrivmedel i Sverige. Men den övervägande majoriteten av biodrivmedlet importerades, medan investeringar i svensk produktionskapacitet uteblev. När sedan svenska aktörer gjorde stora produktionsinvesteringar (delvis med hjälp av statligt stöd, exempelvis gröna krediter), sänktes reduktionsplikten kraftigt, med följd att mycket av produkterna i stället exporterades.

Ett annat exempel på EU-nivå är hur subventioner genom s.k. feed-in-tariffer gjorde Europa till en ledande marknad för solceller och skapade flera världsledande tillverkare. När stöden senare drogs tillbaka eller reducerades flyttades en stor del av solcellsproduktionen till Kina.

Det är således viktigt att vid införandet av nya stöd tydligt klargöra vilket mål de ska uppnå. Är syftet att minska inhemska utsläpp genom påverkan på konsumtion, att stödja teknikutveckling så att den på sikt kan spridas globalt, och/eller att bygga upp och behålla produktion och industriell kapacitet för nettonollteknik i Sverige?

6.7.4 Olika nettonolltekniker har olika förutsättningar att bli konkurrenskraftiga – vissa mer beroende av statliga stöd

Olika tekniker har olika utsikter att på sikt bli konkurrenskraftiga utan statsstöd. För vissa tekniker, som solceller, vindkraft och elfordon, har tidiga stödinsatser lett till betydande kostnadsreduktioner genom teknikinläring, vilket gjort dem

konkurrenskraftiga redan idag. Andra tekniker, exempelvis biobränslen och industriell CCS, kommer sannolikt ha högre kostnader än fossila alternativ även på lång sikt och kommer därför kräva antingen högre koldioxidpriser (som EU-ETS⁶⁵) eller långsiktiga stöd på produktions- eller efterfrågesidan. Slutligen finns tekniker såsom BECCS⁶⁶ och DACCS⁶⁷, där nyttan – borttagning av CO₂ från atmosfären – är ett kollektivt värde och där det i praktiken saknas en fungerande marknad. För dessa tekniker räcker inte ett högre koldioxidpris, utan de kommer vara fortsatt beroende av statligt stöd om inte marknader skapas på andra sätt, som exempelvis inkludering av negativa utsläppskrediter i EU-ETS.

Ofta framhålls att stöd bör ges i ett tidigt skede för att möjliggöra teknikutveckling, men som exemplen ovan visar är detta inte alltid tillräckligt om målet också är att behålla produktionskapacitet och industriell närvaro i landet. I sådana fall krävs ett bredare perspektiv där man inte enbart stödjer utveckling, utan även säkerställer att tekniken kan kommersialiseras och att svenska aktörer har rimliga förutsättningar att konkurrera med sina produkter.⁶⁸

Case: Stöd till biogassatsningar - Gasum AB

Med stöd från Klimatklivet (totalt ca 61 miljoner euro) har Gasum bland annat investerat i biogasanläggningar och tankstationer på flera orter i Sverige. Satsningen ska generera förnybar gas (biogas), minska utsläpp och främja cirkulära processer (användning av gödsel, organiskt avfall). Stödet uppges ha gjort det möjligt att realisera lönsamma och klimatpositiva anläggningar som annars inte hade byggts i den omfattning de planeras.

Stödmässig grund: GBER och i Sverige förordning (2022:225) om statligt stöd till produktion av viss biogas.

6.7.5 Inställningen till statsstöd tycks ha ändrats hos svenska företag

Det finns en stor medvetenhet kring den globala konkurrenssituationen inom tillverkningsindustrin. Flera intervjupersoner lyfter att större svenska industriföretag som tidigare varit skeptiska till, eller inte behövt statsstöd, nu har börjat se statsstöd som nödvändigt för att kunna behålla verksamheten i Sverige.

Skälet till detta är, enkelt uttryckt, att de statsstöd som lämnas till industrin både globalt och i ökande mån i andra länder inom EU verkar rucka på de grundläggande konkurrensförutsättningarna. Detta innebär att företag som *inte* får statsstöd riskerar drabbas av komparativa nackdelar. Denna insikt kommer sannolikt präglade den fortsatta diskussionen⁶⁹ om Sveriges framtida arbete med statsstöd och industrins gröna omställning.

⁶⁵ EU:s utsläppshandelssystem.

⁶⁶ Bioenergy with Carbon Capture and Storage.

⁶⁷ Direct Air Carbon Capture and Storage.

⁶⁸ RISE (2025) på uppdrag av Startpoint.

⁶⁹ Se bland annat Svenska Dagbladet (2025), Renässans för statsstöd – men inte i Sverige.

7 Sammanfattande slutsatser

7.1 Från tillfälliga krisramverk till ett mer stabilt stödsystem för grön omställning

De senaste fem åren har varit intressanta ur ett industripolitiskt och statsstödmässigt perspektiv. EU har använt statsstödsreglerna som ett verktyg för att först möta olika kriser (Covid 19 och Ukraina-kriget med kringeffekter) och sedermera för att mer renodlat stödja industrins gröna omställning i en tid av skarp global konkurrens.

Nya ramverk för statsstöd har införts i form av bland annat TCTF som nu ersatts av CISAF. Dessa är både mer generösa (högre stödnivåer, bredare stödtyper) och administrativt enklare (snabbare godkännande, färre krav på ekonomiska analyser) än ordinarie statsstödsregler. CISAF visar på en tydlig riktning hos EU att åtminstone fram till 2030 använda statsstöd som ett strategiskt instrument för industrins gröna omställning – inte bara som krishjälp.

7.2 Nya stödramverk har följts av frågetecken kring dess konkurrenspåverkan

Ordinarie statsstödsregler har till viss del luckrats upp under perioden, med efterföljande diskussion kring hur detta riskerar snedvrیدا konkurrensen även inom EU.⁷⁰ Exempelvis visar en rapport från Europeiska revisionsrätten (ECA) att det för många stödprogram, särskilt efter pandemin, har saknats tillräcklig analys av konkurrenspåverkan och att transparensen om hur medlen använts varit otillräcklig.⁷¹ Det finns därmed en växande medvetenhet om att statsstödsregler och tillsyn behöver stärkas, särskilt vid tillfälliga regeländringar och undantag vid kriser. För EU:s inre marknad och konkurrens betyder det att balansgången mellan stöd och rättvis konkurrens är viktigare än någonsin.

7.3 Sverige betalar ut mindre statsstöd än EU-genomsnittet men mer inom strategiska områden

Sett till totalt utbetalt stöd och utbetalt stöd som andel av BNP placerar sig Sverige på åttonde plats av 10 jämförelseländer (3.3.1 och 3.3.2). Samtidigt visar genomförd analys att Sverige beviljar relativt mycket stöd inom vissa strategiska områden, såsom totalt beviljade medel till tillverkningsindustrin (4.2), byggverksamhet (3.2.6), pappersindustrin (4.3) och nettonollteknik (6.3). Sverige har även fått utbetalt tredje mest stöd av tio jämförelseländer inom ramen för TCTF (5.2).

Det är således fundamentalt att statsstöd inte bara betraktas på övergripande nivå utan sätts i kontext till vad som är prioriterat att utveckla i olika länder. I Tyskland har exempelvis stora stöd gått till Telekommunikation under perioden (3.3.6). Dessa stöd omfattar till stor del utbyggnad av bredband, vilket är ett mindre prioriterat

⁷⁰ Se bland annat Svenskt Näringsliv (2025), State aid rules update goes the wrong way; Europeiska Regionkommittén (2023), Prolonging eased state-aid rules raises risk of territorial imbalances in Europe, local leaders warn.

⁷¹ Europeiska revisionsrätten (2024), Statligt stöd i kristider – Snabbt agerande men brister i kommissionens övervakning och avsaknad av en konsekvent ram till stöd för EU:s industripolitiska mål.

utvecklingsområde för Sverige. Det är inte heller givet att höga stödnivåer alltid bara är positivt. Låga stödnivåer kan signalera välfungerande kapitalmarknader samt en lägre grad av strukturella problem.⁷² Det centrala är därför inte stödnivån i sig utan i vilket *syfte* och för vilket *ändamål* stöd lämnas. För industrins omställning i Sverige är det sannolikt centralt att det framöver finns tillräckliga stöd för att undvika underinvestering i FoI och grön teknik och för att kunna erbjuda olika stöd där det finns tydliga marknadsmisslyckanden (se resonemang under 6.1).

7.4 Stora möjligheter till statsstöd för industrins gröna omställning framöver

Framöver finns stora möjligheter för svensk industri att få beviljat statsstöd för grön omställning, innovation eller industriell utveckling, särskilt genom det nya CISAF-ramverket. Därtill finns möjligheter till stöd genom bland annat CEEAG, IPCEI, och EU:s särskilda regelverk för exempelvis nettonollprojekt och halvledare.

För att kunna nyttja dessa möjligheter på bästa sätt i Sverige är ökad samordning och samsyn kring syftet med statsstöd mellan bland annat statliga myndigheter, akademi och näringsliv centralt. Det behövs till att börja med en mer rättvis bild av vad statsstöd är, hur stödnivåer i Sverige ser ut och vad de innebär, samt under vilka premisser det är lämpligt att lämna stöd. Idag handlar mycket av debatten om att jämföra stödnivåer mellan Sverige och andra länder⁷³, vilket ofta blir en diskussion som missar viktiga kontextuella faktorer och som tar för givet att höga nivåer av statsstöd per automatik är bra. Samtidigt har vi kunnat visa att statsstöd *kommer* vara viktigt även i Sverige framöver, särskilt vid marknadsmisslyckanden eller för att möjliggöra strategiska satsningar i samhällets intresse, exempelvis för att utveckla olika nettonolltekniker och behålla sådan verksamhet i Sverige.

Tillväxtverket, som kunskapsmyndighet och finansiär inom bland annat industrifrågor och näringslivsutveckling, har en viktig roll i att sprida kunskap om statsstöd och bidra till en ökad samordning och samsyn i frågan. Tillväxtverket kan informera olika aktörer om vilka möjligheter som finns till statsstöd på bland annat EU-nivå och vilka regler som gäller. En viktig roll kan även vara att bidra i påverkansarbetet så att regelverk på EU- och nationell nivå ger bästa möjliga förutsättningar för en grön omställning hos svenska industriföretag – vilket både kan handla om konkurrensfrågor och hur olika stöd bäst kan utformas.

⁷² Se exempelvis Kommerskollegium (2020), The Use of Industrial Subsidies by Major Economies.

⁷³ Se bland annat Svenska Dagbladet (2025), Svenska företag får minst statsstöd i hela EU.